

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

BORGLOON - WALSTRAAT

J. CLAESSEN, B. VAN GENECHTEN,
G. VERBEELLEN, E. DIRIX, A. SYS,
E. AUDENAERT & K. BOUCKAERT
SEPTEMBER 2017

COLOFON

Opgraving ☐
Vergunningsnummer:
Datum aanvraag:
Naam aanvrager:
Naam site:

Prospectie ☒
2017/165
september 2017
Jan Claesen
Borgloon, Walstraat (BOWA)

Project

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem – Borgloon, Walstraat/Stationstraat.

Opdrachtgever

ZAMEX BVBA
Staatsbaan 76
3545 Halen

Opdrachtnemer

ARCHEBO bvba
Merelnest 5
B-3470 Kortenaken, België
BE 0834.280.172

+32 (0)499/24.65.89
info@archebo.be

Projectuitvoering

Jan Claesen, ARCHEBO bvba
Kevin Bouckaert, ARCHEBO bvba
Jeroen Wijnen, Laagland Archeologie

ARCHEBO-rapport 2017/165
ISSN 2034-5615

© 2017 ARCHEBO bvba

ARCHEBO aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijke toestemming van de opdrachtgever.

Inhoud

Administratieve fiche	i
1. Inleiding	1
2. Projectbeschrijving	1
3. Situering van het onderzoeksgebied	2
4. Landschappelijke en bodemkundige situering.....	3
5. Archeologische verwachting	11
5.1. Geschiedenis.....	11
5.2. Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (Graaf de Ferraris, 1771-1776)	15
5.3. Atlas der Buurtwegen.....	15
5.4. Kaarten van Vandermaelen.....	16
5.5. Centraal Archeologische Inventaris.....	17
5.6. Conclusie	22
6. Resultaten van het vooronderzoek	23
6.1. Methode	23
6.2. Resultaat proefputten	23
6.3. Resultaat proefsleuven.....	2
6.4. Archeologische vondsten	3
7. Evaluatie, waardering en aanbevelingen	2
7.1. Evaluatie en beantwoording onderzoeksvragen.....	2
7.2. Waardering en aanbevelingen	3
8. Bibliografie.....	4
9. Figurenlijst	5
10. Sporenlijst.....	1

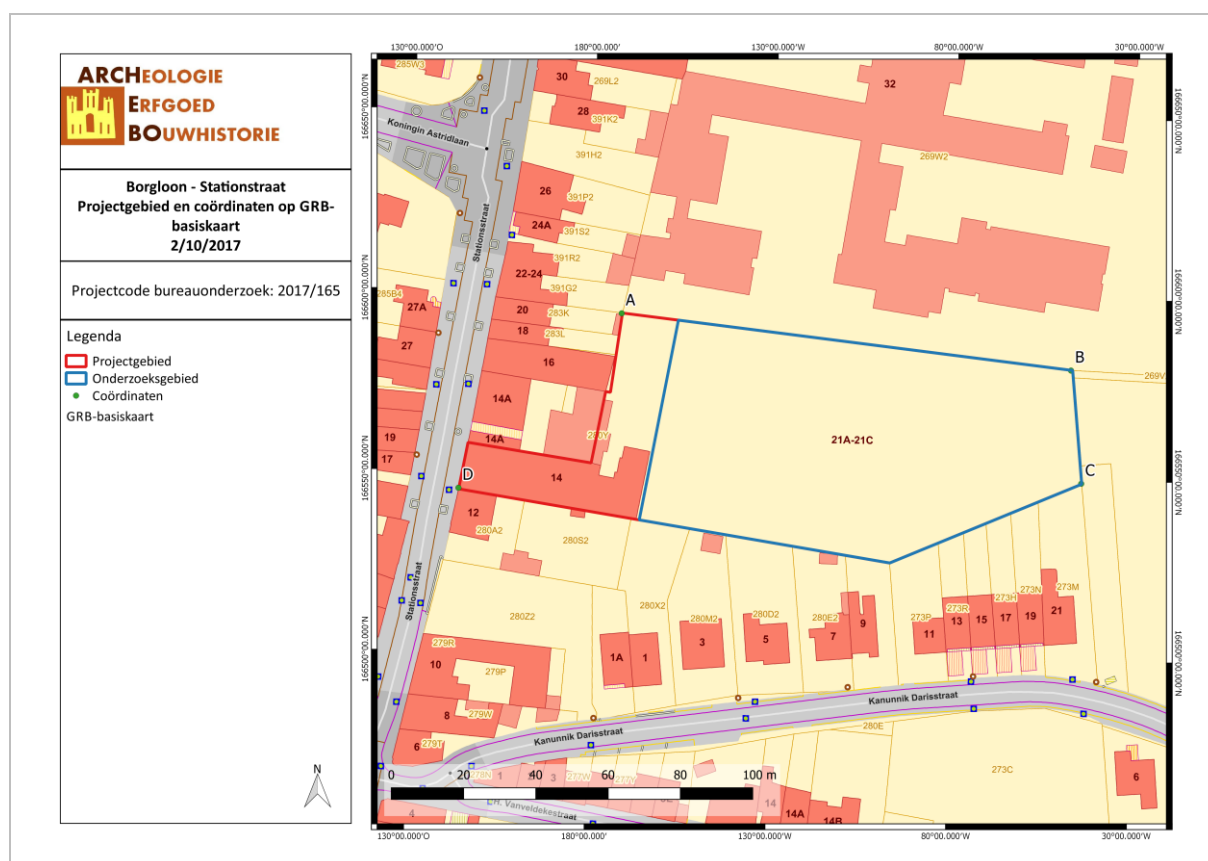
ADMINISTRATIEVE FICHE

Opdrachtgever	Zamex bvba		
Uitvoerder	ARCHEBO bvba		
Vergunninghouder	Jan Claesen		
Bewaarplaats archief	Zamex bvba		
Bewaarplaats vondsten	Zamex bvba		
Vergunningsnummer	2017/165		
Projectcode	BOWA		
Vindplaatsnaam	Borgloon, Walstraat		
Locatie	Provincie	Limburg	
	Gemeente	Borgloon	
	Deelgemeente	Borgloon	
	Plaats	Walstraat/Stationstraat	
Lambertcoördinaten	A	X	218708,920
		Y	166594,075
	B	X	218832,502
		Y	166580,420
	C	X	218835,869
		Y	166549,181
	D	X	218663,587
		Y	166545,066
Kadaster (Geopunt 2017)	Borgloon, Afd. 1, Sec. B, Percelen: 273F, 280Y en 269M2		

Bijzondere voorwaarden bij de vergunning voor een archeologische prospectie met ingreep in de bodem: Brogloon, Stationstraat, (Zamex bvba): opgesteld door Agentschap Onroerend Erfgoed.

Begin- en einddatum terreinwerk	25/09/2017
Grootte projectgebied	ca. 7367 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte	ca. 6096 m ²

Figuur 1: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017)

Figuur 2: Situering van het projectgebied op orthofoto (Geopunt, 2017)

1. INLEIDING

Op het terrein zal een bouwproject, inclusief ondergrondse parking, gerealiseerd worden. Deze werken zullen gepaard gaan met een ingreep in de bodem, hierdoor werd een archeologische prospectie met ingreep in de bodem opgelegd door het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de bouwheer.

De opdracht werd door de bouwheer, Zamex bvba, toegekend aan ARCHEBO bvba en uitgevoerd op 25 september 2017. Enkel het perceel 273F kon hierbij onderzocht worden. Op percelen 280Y en 269M2 is er bebouwing aanwezig.

Dit document vormt het eindrapport van deze opdracht.

2. PROJECTBESCHRIJVING

Het projectgebied wordt gekenmerkt door de bodemseries OT en OB. De oppervlakte hiervan bedraagt ongeveer 0,7ha.

Gezien een groot deel van het gebied volgens de bodemkaart vermelding OT heeft, is het niet onmogelijk dat een groot deel van het terrein met leemontginning ook de mogelijke archeologische waarden aangetast heeft. Om de impact van de OT te kunnen inschatten dienen bijgevolg eerst proefputten gegraven te worden om het bodemprofiel te bekijken er wordt voorlopig uitgegaan van 5 proefputten. Indien blijkt dat een afdoende deel van het terrein nog niet te zwaar aangetast is wordt er voor deze zones overgegaan tot het graven van proefsleuven (de effectieve prospectie met ingreep in de bodem).

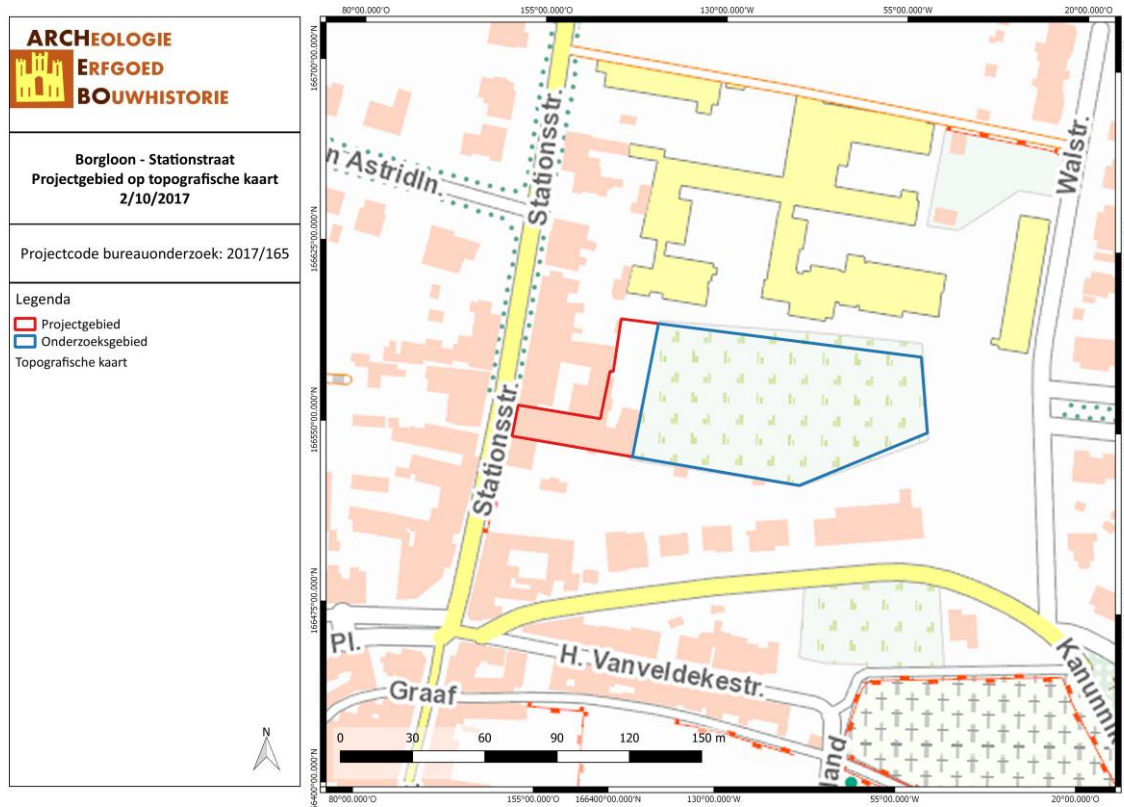
Doel van de prospectie met ingreep in de bodem is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Hierbij moeten minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

- *Wat is de aard van de vermelding OB op de bodemkaart, betreft dit eerder een leemontginning en zo ja, wat is de impact op het mogelijk aanwezige bodemarchief?*
- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding?*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*
- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*
- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*
- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*
- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*
- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*
- *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?*

3. SITUERING VAN HET ONDERZOEKSGBIED

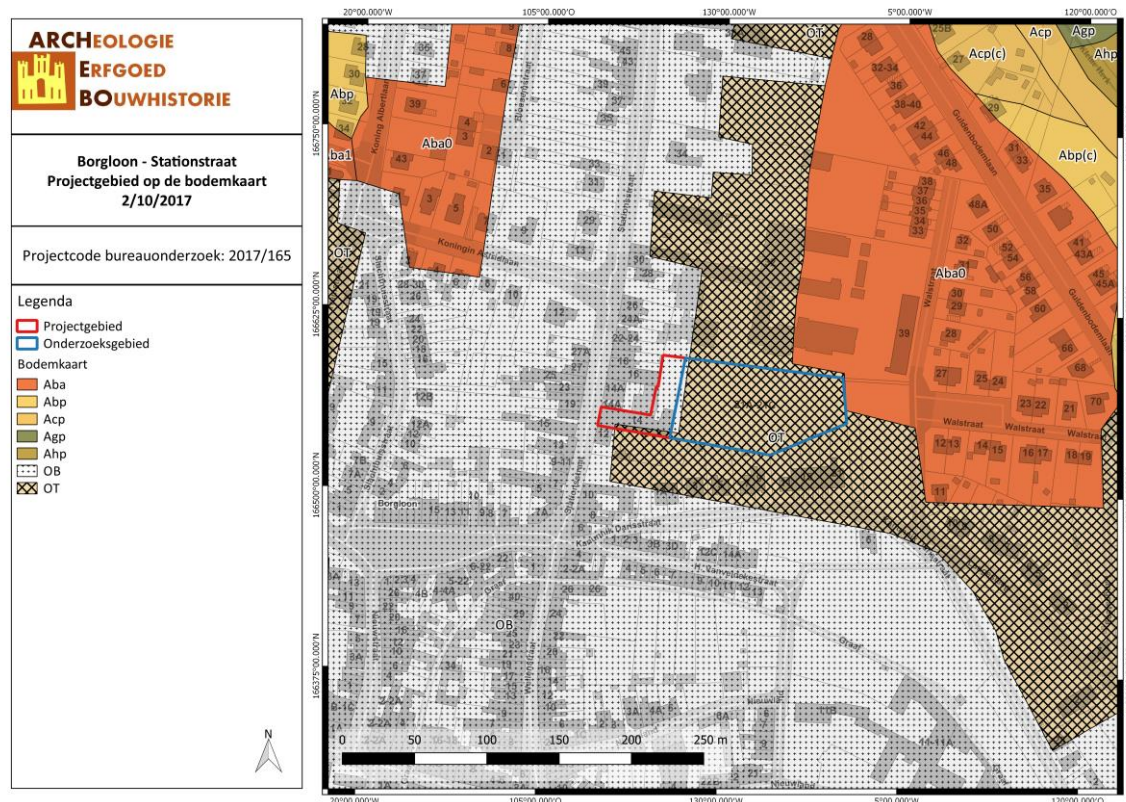
Het projectgebied bevindt zich in het centrum van Borgloon, in het gebied tussen de Walstraat en de Stationstraat. In het noorden wordt het plangebied begrenst door perceel 269W2, in het westen door de Stationstraat en in het oosten door percelen 269V2 en 269X2, langsheen de Walstraat. In het zuiden grenst het gebied aan percelen gelegen langsheen de Kanunnik Darisstraat.

Figuur 3: Topografische kaart van het gebied met aanduiding van het plangebied (NGI, 2015).

4. LANDSCHAPPELIJKE EN BODEMKUNDIGE SITUERING

Het projectgebied staat op de bodemkaart gekarteerd als bebouwde zone (OB) en sterk vergraven (antopogene) grond (OT). De noordoostelijke hoek grenst aan een zone die gekarteerd staat als Aba0. Dit bodemtype wordt gekenmerkt als droge, niet gleyige, leembodem met textuur B-horizont. De serie Aba ontwikkeld in het Pleistocene loessdek toont onder de A-horizont een aan klei en sesquioxiden aangerijkte B-horizont. De bouwvoor is een donkerbruin, homogeen humushoudend leem. Bij Aba0 rust de Ap op een geelbruine overgangshorizont. De Br is bruin zwaar leem (gemiddelde 20% klei) met meestal goed ontwikkelde polyedrische structuur en kleihuidjes (coatings). Naar onder toe neemt het kleigehalte sterk af en verdwijnt de structuur geleidelijk terwijl de kleur geelbruin wordt.

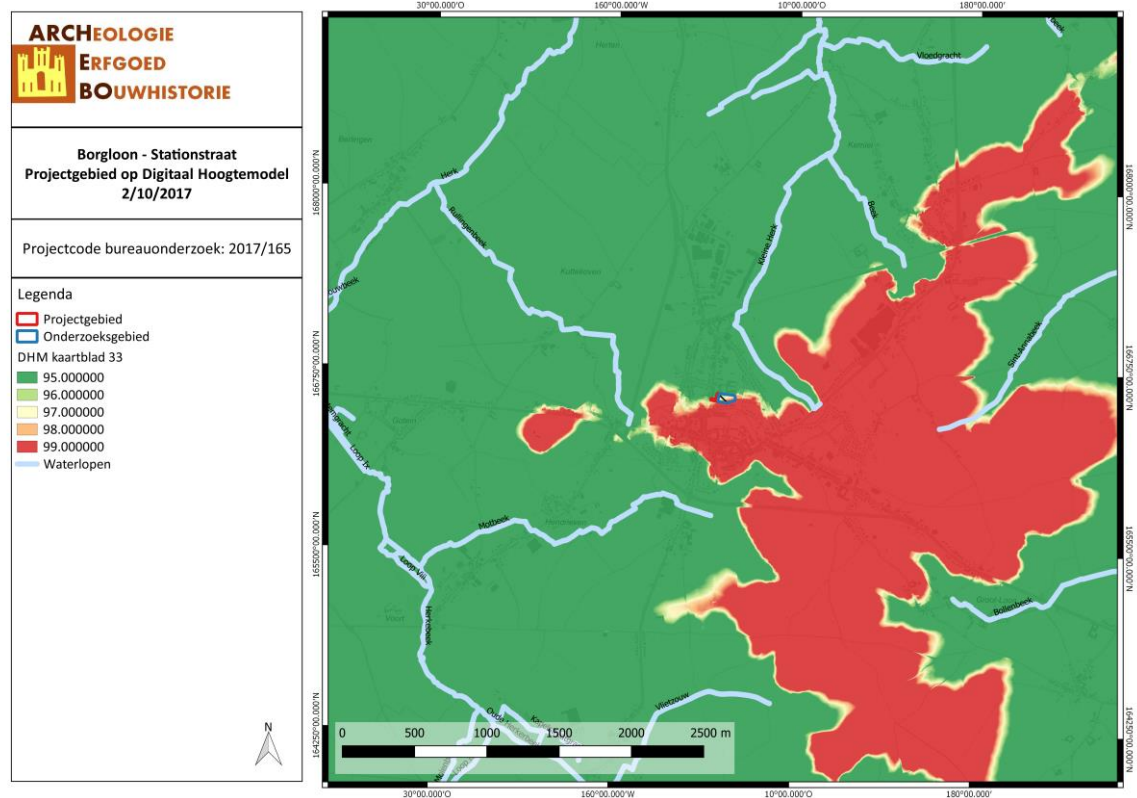

Figuur 4 : Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied.

Op het Digitaal Hoogtemodel is duidelijk op te merken dat het terrein afhelt naar het noorden toe, van ca. 100m TAW naar 95m TAW en dit over een afstand van ca. 100m. Wat wil zeggen dat het gemiddelde percentage van de helling op 5% zit. Het is duidelijk te zien dat het project zich situeert op een noordelijke helling van een verhevenheid in het landschap, een uitloper van het Haspengouws Laagplateau.

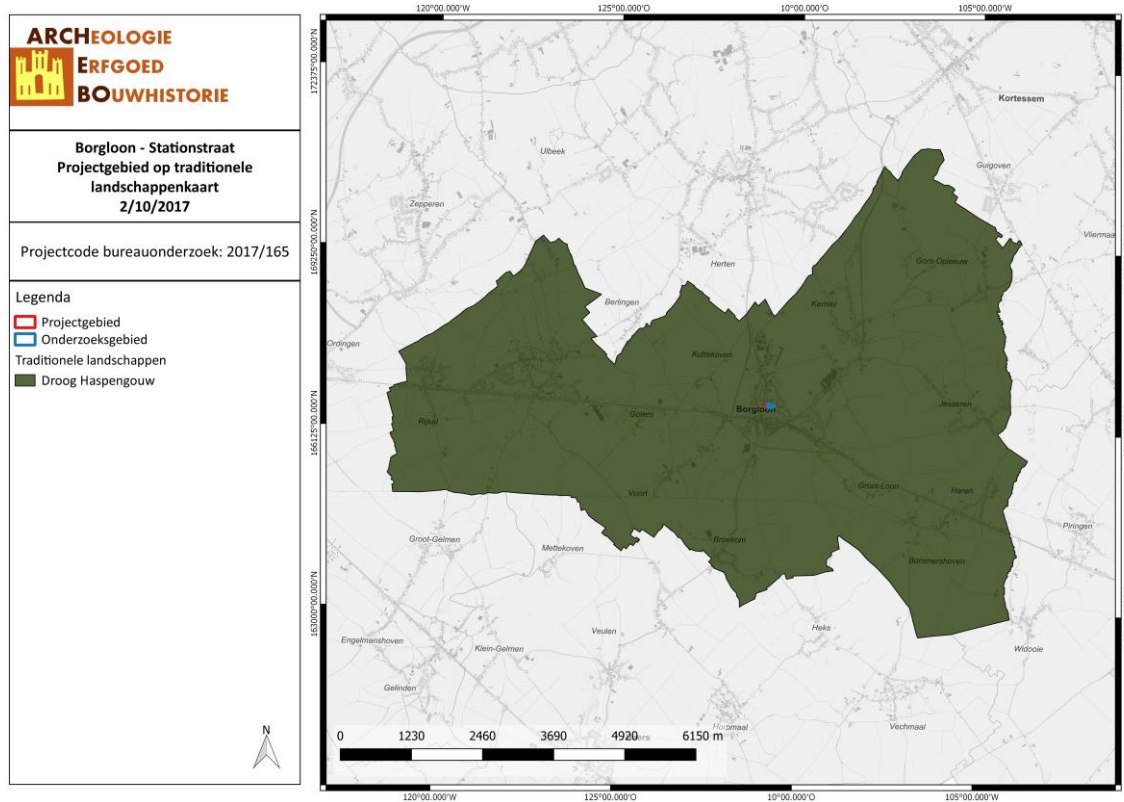

Figuur 7 : Projectgebied op Digitaal Hoogtemodel met waterlopen

Het projectgebied bevindt zich in Droog Haspengouw. Dit landschap kenmerkt zich met open landbouwgebied op golvende plateaus, versneden met smalle valleien met gesloten landschap, verder breedgolvend leemplateau ondiep versneden, duidelijke cultuurlandschappelijke structuur met modulair repeterend karakter, grote dichtheid van kleine landelijke nederzettingen.

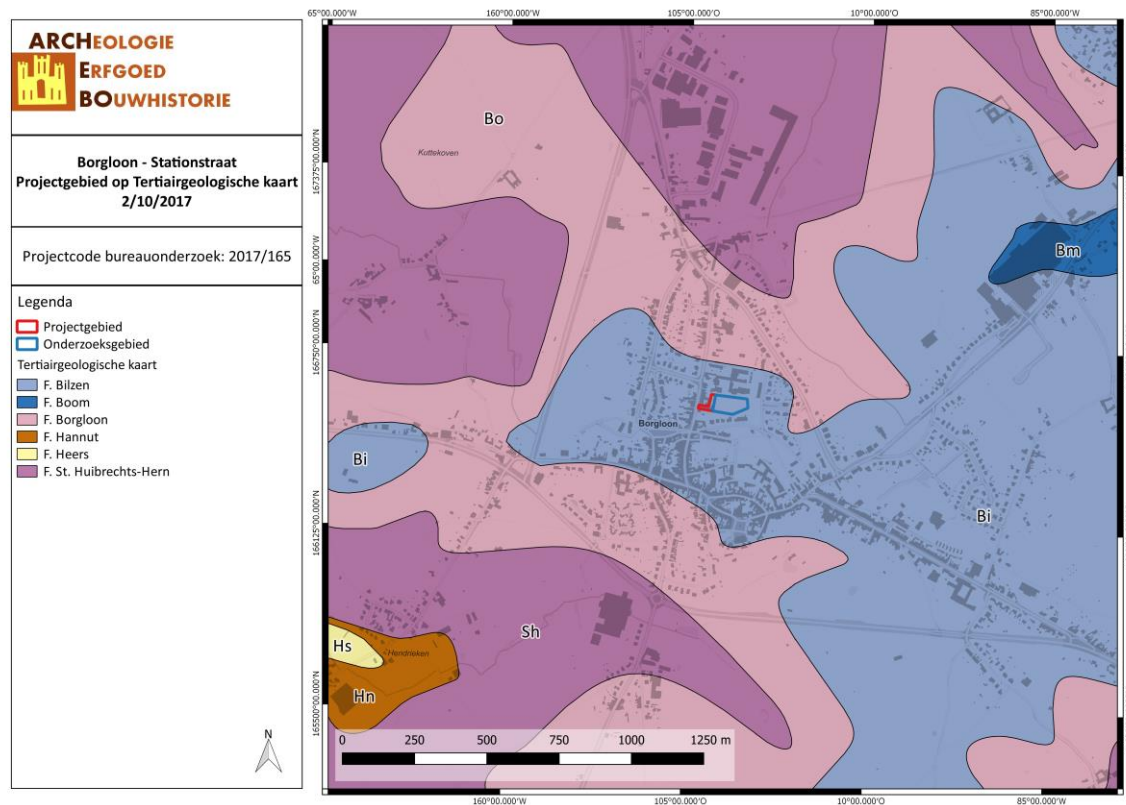
Borgloon is gelegen op het zogenaamd massief van Borgloon, dat zich tot 131 meter boven het zeeniveau verheft. Door gestadige erosie vertoont het sterke denivelaties (circa 65 meter), zodat het landschap over het hele grondgebied vrij heuvelachtig is. Het massief wordt ten noorden begrensd door de zogenaamde steilrand van Borgloon; dit talud van het Haspengouws plateau vormt de grens tussen Droog-Haspengouw ten zuiden en Vochtig-Haspengouw ten noorden, tevens tussen Laag- en Midden-België; hier daalt het zuidelijk gelegen Haspengouws plateau op zeer abrupte wijze naar het noorden, tot 60 meter. In zuidelijke richting verheft het massief zich ruim 30 meter boven de zogenaamde schiervlakte, ten zuiden van de lijn Heks, Bommershoven, Jesseren en Piringen.¹

Figuur 8 : Projectgebied op traditionele landschappenkaart.

¹ Borgloon, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121127>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Op basis van de Databank Ondergrond Vlaanderen bevindt het onderzoeksterrein zich binnen de Formatie van Bilzen (Bi). Deze formatie dateert uit het Onder-Oligoceen en is opgebouwd uit twee zandige eenheden gescheiden door een kleiige eenheid. Onderaan bevindt zich het Lid van Berg. Dit bleekgrijze tot bruinachtige, licht kleiige zand bevat veel mariene schelpen. Daarboven bevindt zich het Lid van Klein Spouwen: een groenbruine tot geelgrijze zandige klei. De klei is vaak kalkhoudend en bevat *Nucula* schelpen. Het bovenste lid behoort tot het Lid van Kerniel. Dit zijn grijswitte tot gelige zanden met kleiige basis. Soms komt kwarts- en silexgrind voor.²

Figuur 9 : Projectgebied op Tertiairgeologische kaart

² DE GEYTER G. (ed.), *Toelichting bij de tertiairgeologische kaart, kaartblad 37, Tongeren*, Leuven, 2001.

2

ELPw en/of HQ

ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

65°00.000'W
160°00.000'W
105°00.000'O
10°00.000'O
85°00.000'W

ARCHEOLOGIE

ERFGOED
BOUWHISTORIE

Borgloon - Stationstraat
Projectgebied op Quartairgeologische
kaart
2/10/2017

Projectcode bureauonderzoek: 2017/165

Legenda

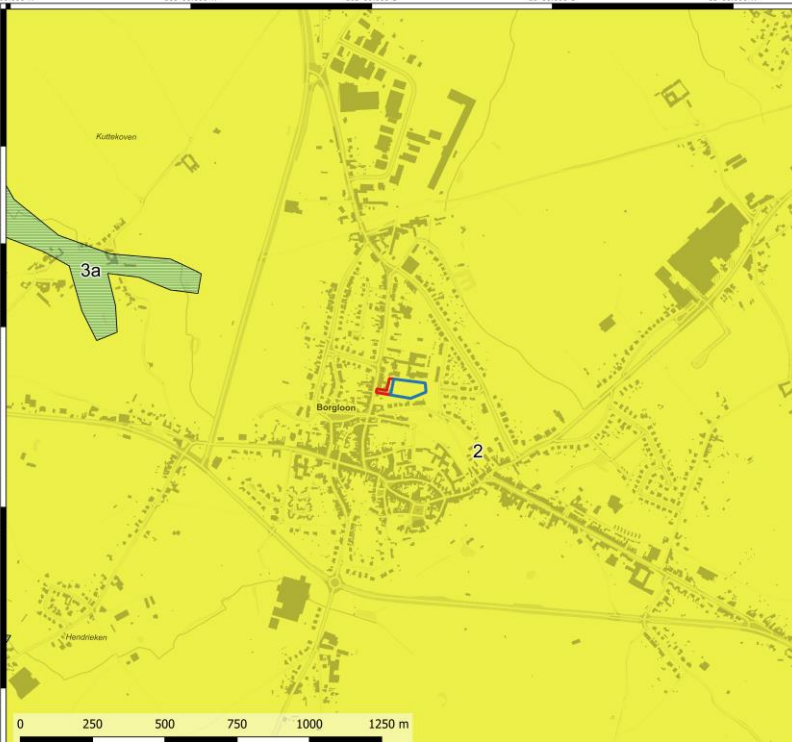
Projectgebied

Onderzoeksgebied

 Quartair 1:200 000 (2008)

2

3a

Katteboven

Borgloon

Hendriksen

3a

2

0   250   500   750   1000   1250 m

N

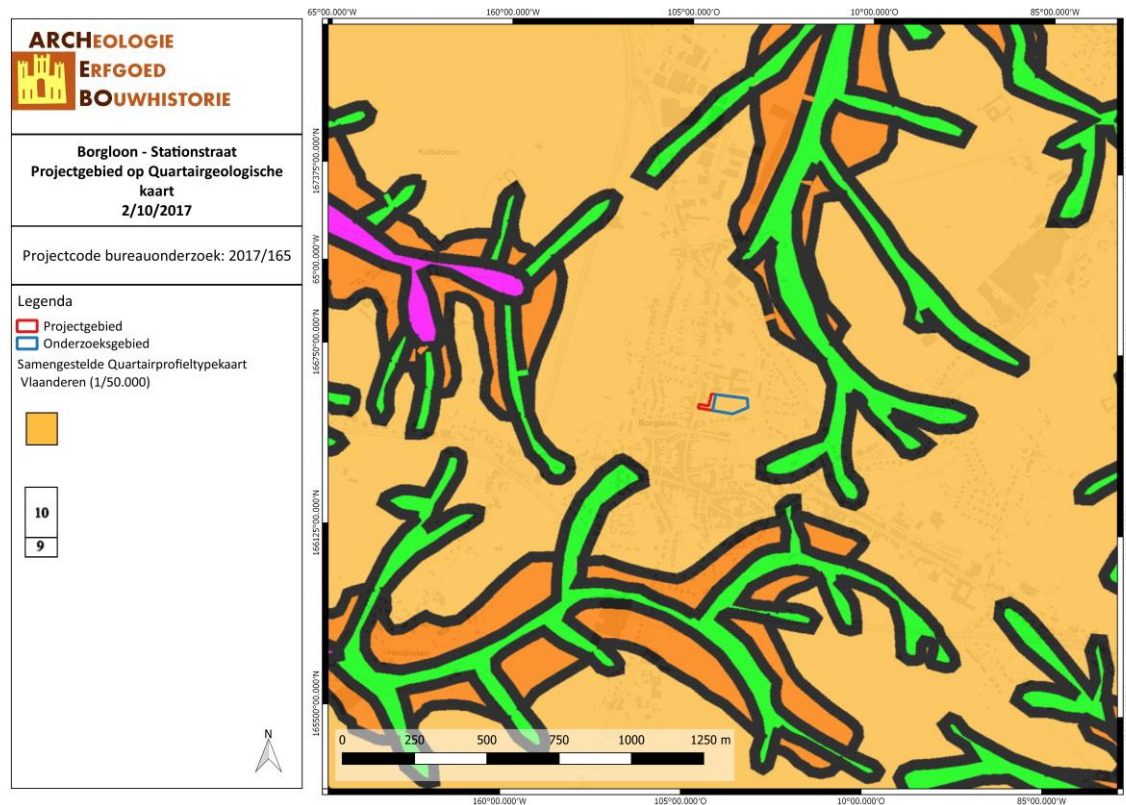
165°00.000'W
150°00.000'W
105°00.000'O
10°00.000'O
85°00.000'W

165°00'00.000"N
166°12'50.000"N
166°75'00.000"N
167°15'00.000"N
167°45'00.000"N

NL000 00450591
NL000 00450591
NL000 00450591
NL000 00450591
NL000 00450591

Figuur 11 : Projectgebied op Quartairgeologische kaart (1:200 000)

Volgens de Quartairgeologische kaart (1/50.000) bestaat het onderzoeksgebied uit het type 10. Dit type is opgebouwd uit 'Haspengouw Leem': fijne afwisseling van zand en leem, afgedekt door Brabant Leem: leempakket bestaande uit een ontkalkte bovengedeelte en een kalkrijk ondergedeelte.³

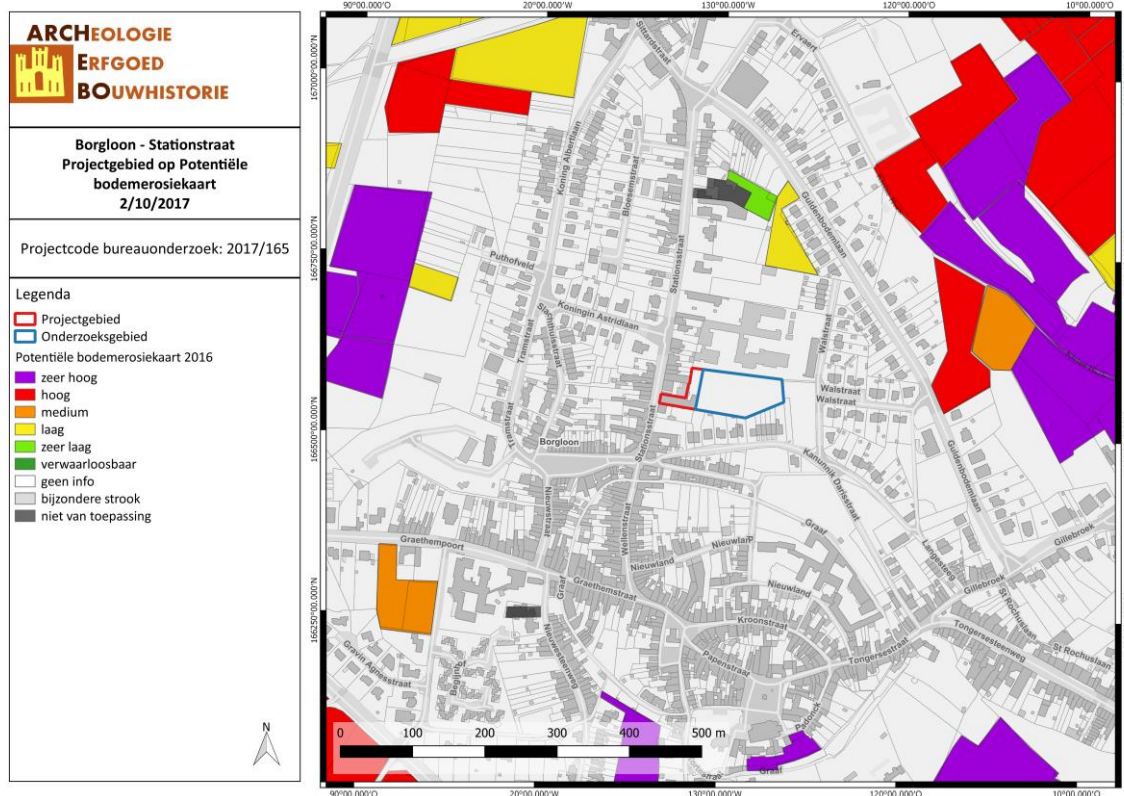

Figuur 12 : Projectgebied op Quartairgeologische kaart (1:50 000)

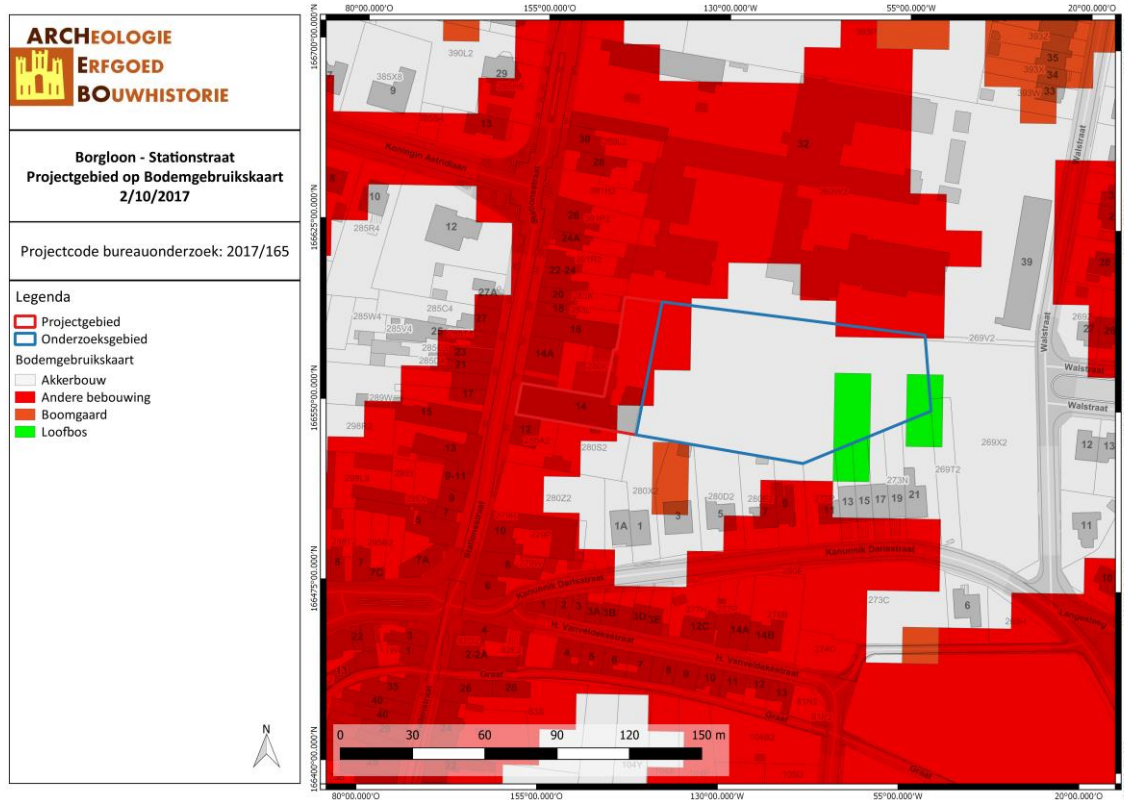
De potentiële bodemerosiekaart toont de schatting van de gemiddelde jaarlijkse bodemerosie door water en bewerking per perceel. Op de potentiële bodemerosiekaart is het projectgebied niet gekarteerd.

Op de bodemgebruikskaart is het onderzoeksgebied gekarteerd als akkerbouw, loofbos en 'andere bebouwing'.

³ Frieda Bogemans en Marc Van Molle, "Toelichting bij de quartairgeologische kaart 33, kaartblad Sint-Truiden", 2007.

Figuur 13 : Projectgebied op Potentiële bodemerosiekaart

Figuur 14 : Projectgebied op Potentiële bodemerosiekaart

5. ARCHEOLOGISCHE VERWACHTING

5.1. GESCHIEDENIS

De oudste vermelding van Borgloon is mogelijk als 'Lone' in 938. Het woord is van Germaanse oorsprong. Het historische landschap rondom Borgloon werd gekenmerkt door het grote areaal boomgaarden, zie Ferrariskaart (1771-77); hiervan bleven nog vrij veel resten bewaard. Buiten deze gordel van boomgaarden lag het akkergebied; dit is nog steeds zeer duidelijk in het zuiden van de gemeente. De heuvel ten zuiden van de kerk en de Borchgracht was oorspronkelijk een wijngaard, vermeld in 1340. Sinds 1963 wordt in de gemeente opnieuw aan wijnbouw gedaan. Vooral in het zuiden van de gemeente is het landschap zeer merkwaardig: het aandeel van de hoogstamboomgaarden is nog steeds groot, de bebouwing voor Vlaanderen relatief beperkt, terwijl het Manshovenbos (zie Manshoven en Heers, Heks) een belangrijke landschappelijk-historische en biologische waarde heeft. Bovendien heeft dit gebied een grote dichtheid aan holle wegen.

Van de Romeinse bewoning getuigen verschillende vondsten, onder meer gedaan tijdens nivelleringswerken aan de Borchgracht (1871), in het zuidelijk transept van de parochiekerk, en in een weide tussen Borgloon en Kerniel. De heirbaan Tongeren-Cassel doorkruiste het grondgebied via de Bollenberg, ten zuiden van het centrum, evenals de antieke weg Trier-Nijmegen over Ombret en Hasselt.

De keuze van Borgloon als caput comitatus van de graven van Loon heeft waarschijnlijk te maken met de hoge ligging van de plaats en haar strategisch belang op de meest bedreigde grens van het graafschap, namelijk die met Luik. Zij bouwen hun burcht op één van de hoogste heuvels, waarschijnlijk in de tweede helft van de 10de eeuw. Hij wordt opgericht op een artificiële heuvel, en in de onmiddellijke nabijheid wordt de kerk gesticht (Speelhof). De bebouwing en bewoning concentreert zich rondom deze burcht-residentie van de graven.

In 1171 wordt Lodewijk I, graaf van Loon, in zijn burcht belegerd door graaf Gillis van Duras, bijgestaan door de Truienaren; hij sterft tijdens het beleg en wordt begraven in de kapel van Graethem (zie Graethempoort), die hij had gesticht. In 1180 belegert prins-bisschop Raoul de Zähringen, samen met de milities van Sint-Truiden, graaf Gerard; burcht, kerk en omgeving worden verwoest; in hetzelfde jaar ondergaan de andere grafelijke burchten van Brustem, Bilzen en Montenaken hetzelfde lot. Vóór 1232 verplaatsen de graven hun residentie naar het kasteel van Kuringen. Tegelijk wordt de Edele Leenzaal, het feodale hof, naar Kuringen overgebracht en het muntatelier naar Hasselt. De abdij van Herkenrode wordt de officiële begraafplaats van de graven. Geleidelijk aan verliest Borgloon zijn functie van hoofdplaats aan Hasselt. Eén van de redenen voor deze verschuiving is waarschijnlijk het feit dat de ontwikkeling van Borgloon als stad sterk belemmerd werd door haar ongunstige ligging op korte afstand van de welvarende steden Sint-Truiden en Tongeren.

De burcht wordt beheerd door een 'borchgraef'. Deze functie wordt een erfelijk leen van de graven van Loon, begiftigd met goederen en renten, onder meer de Wijngaardmolen te Broekom. Na het verval van de burcht blijft de functie bestaan als een erfelijke, honoraire titel. Het burggraafschap was op verschillende tijdstippen in handen van de families van Herck (eerste helft 13de eeuw) en van Sassenbroeck (?), (eerste helft 14de eeuw). Vervolgens komt het in het bezit van de heren van Veulen (zie Heers, Veulen). De laatste burggraaf was François-Joseph-Charles-Marie d'Argenteau; hij protesteert tegen de verkoop van de Borchgracht in 1823.

Vóór 1200 heeft Borgloon reeds het statuut van stad ontvangen. De stad bezat een omwalling en vier poorten: de Keulerpoort, ook Nerempoort of Akense poort genoemd, gelegen aan de huidige kruising Trapkensstraat-Graaf, aangeduid op de tekening van Remacle Le Loup, de Graethempoort, de Wellerpoort of Hasseltse poort aan de Wellenstraat-Statiestraat, en de Steenpoort of Tongerse Poort, aan de Tongersestraat-Tongersesteenweg. Na de aanhechting van het graafschap Loon in 1366 bij het prinsbisdom Luik krijgt Borgloon het statuut van Bonne Ville. De omwalling was grosso modo ook een juridische grens: voor de binnenstad en de

aangrenzende wijken Gratendries, Gillebroek, Terlocht en Nerem was de binnenbank, die het Luiks recht volgde, bevoegd; de Loonse buitenbank, of bank van Graethem, sprak recht voor Gotem, Heks, Hendrieken, Kerniel-Rullekoven en Kuttেকoven, en ook over afhankelijkheden van de Loonse cijns- en laathoven.

Figuur 15 : Projectgebied op traditionele landschappenkaart (bron: <http://www.fabrice-muller.be/liege/histoire/bonnes-villes/borgloon.html>)

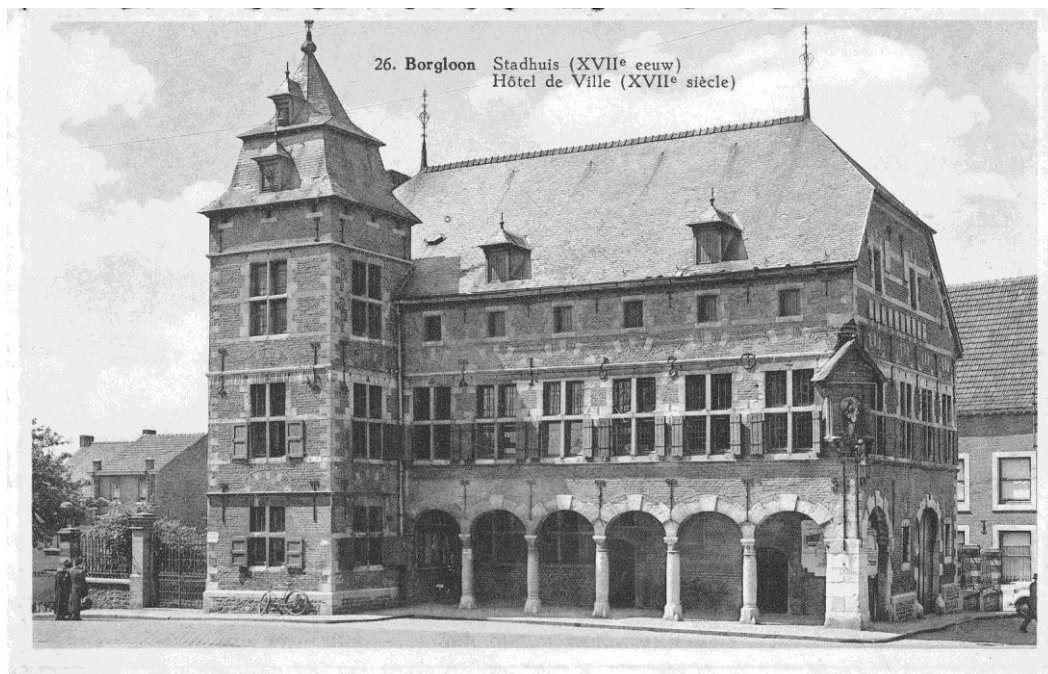
De stad was zetel van een drossaardschap en een fiscaal kwartier, dat het grootste deel van het graafschap besloeg. In 1795 wordt de stad zetel van een gerechtelijk kanton.

In Borgloon fungeren zeven ambachten -smeden, bakkers, brouwers, slachters, wegers, schoenmakers en kremers-, waar dat in Sint-Truiden en Tongeren tussen de twaalf en dertien is. Vanaf 1418 kiest elk ambacht twee gemeenteraadsleden uit hun eigen kring, en elk jaar twee burgemeesters. Dit democratische regime wordt gewijzigd door prins-bisschop Joseph-Clément de Bavière in 1695, in het kader van zijn absolutistisch beleid: de ambachten kiezen jaarlijks elk nog slechts één raadslid, de prins-bisschop benoemt zeven vaste raadsleden. In 1760 worden de ambachten door prins-bisschop Jean-Théodore de Bavière afgeschaft en vervangen door vier kamers. Interessant te vermelden is een stedelijk reglement van 1703, dat het afdekken met strooien daken verbiedt. Op het grondgebied fungeerden verschillende laathoven: van Gothem; van Heers; kapittelhof, toebehorend aan het kapittel van de Sint-Odulphuskerk; Manshoven (Manshoven); Sint-Odulphus; van Petershem, van de prinsbisschop van Luik; Wijngaerdsmlen, van de Zusters van Loon; het hof van Nederheim (Neremstraat).

Borgloon had een rederijderskamer, de Goutbloeme, die in het Grevenhuis, het huidige stadhuis vergaderde, en twee schuttersgilden. Borgloon heeft in de loop van zijn geschiedenis dikwijls te lijden van belegeringen en plunderingen. Zo in 1461 en in 1466, tijdens de opstand van Luik tegen prins-bisschop Louis de Bourbon, als Adolf van Cleef, heer van Ravesteyn, na de slag van Brustem, de stad aan het hoofd van zijn Bourgondische troepen binnentrekt en laat plunderen. In 1482 verwoesting van de stad door de Brabantse troepen van aartshertog Maximiliaan van Oostenrijk. Stad en kerk worden in 1491 geplunderd door Jehannot-le-Bâtard, die voor Robert de La Marck streed in de burgeroorlog tussen de familie de La Marck, gesteund door de Franse koning, en de prins-bisschoppen Louis de Bourbon en Jean de Hornes (1483-1505), met aan hun zijde

Maximiliaan van Oostenrijk. In 1568 wordt de kerk geplunderd door de troepen van de prins van Oranje, in 1577 opnieuw door de staatse troepen. In 1604 en 1606 wordt de stad bezet door Spaanse troepen. Tijdens de Dertigjarige Oorlog en zijn nasleep bezetting in 1629 door de keizerlijke troepen onder generaal de Tilly, in 1636 door de Kroatische troepen van Jan van Weert; in 1654 belegering door de hertog van Lorreinen; de stad wordt ingenomen en geplunderd; de negen begijnhofhuizen worden tijdens het beleg platgebrand. In 1675 bezetting door het Franse garnizoen van Maastricht, tot aan de Vrede van Nijmegen in 1678. Bezetting tijdens de Negenjarige Oorlog in 1691 door Franse troepen, tijdens de Spaanse Successie-oorlog in 1702 gevolgd door een bezetting van de geallieerde troepen onder de hertog van Malborough; pas in 1713 wordt de stad opnieuw overgedragen aan de prins-bisschop. Tijdens de Oostenrijkse Successie-oorlog heeft de stad in 1746-1747 te lijden van Hongaarse en Franse troepen.

In de 17de eeuw wordt de stad, als gevolg van de oorlogsactiviteiten herhaaldelijk geteisterd door pest en andere epidemieën, met als hoogtepunt het jaar 1636 toen 231 sterfgevallen geteld werden, een belangrijk deel van de toenmalige bevolking.

Figuur 16 : Stadhuis van Borgloon, 17de eeuw (bron: <http://www.oude-postkaarten.com/borgloon.asp>)

De juiste omschrijving van de oorspronkelijke parochie van Borgloon is vrijwel onmogelijk te achterhalen: beperkte ze zich tot de kerken van Groot-Loon en Broekom, of hoorden ook Kuttehoven, Jesseren, Mettekoven en Gutschoven er bij? De Sint-Odulphuskerk is een zeer oude stichting en bestond mogelijk reeds vóór de graven van Loon er hun burchkapel van maakten. De kerk wordt waarschijnlijk eind 10de - begin 11de eeuw een collegiale. De graven van Loon stonden in voor de dotatie van de prebenden en bezaten het bevestigingsrecht. Na de inlijving van Loon bij Luik genoten de prins-bisschoppen er dezelfde voorrechten. Het kapittel bezat zes cijnshoven: het kapittelhof te Borgloon, het hof te Ham onder Hoepertingen, het hof te Nerem (Neremstraat), het hof te Egoven bij Mechelen-Bovelingen, het Hof te Ketsingen ('s-Herenelderen, Tongeren) en het hof te Sassenrode onder Rummen (provincie Brabant). Bovendien had het kapittel de heerlijkheid van Booienhoven (Brabant) in eigendom.

Het begijnhof van Borgloon ontstond rondom de kapel van het hospitaal, bediend door de Johannieten, te Graethem, bij de stadspoort (Graethempoort). Van het begijnhof rest thans nog enkel de kapel, die deel uitmaakt van het hospitaal van het OCMW van Borgloon. In 1647 vestigen de brigittijnen zich in Borgloon en bouwen er hun klooster (1647-1664, Nieuwland).

De Markt is in het middeleeuwse Borgloon het centrum van de stad; dat dit nu niet meer zo ervaren wordt, is te wijten aan het feit dat begin 19de eeuw het kloosterpand van het kapittel op het Speelhof voor het grootste gedeelte wordt afgebroken, evenals de kapittelzaal, en dat het kerkhof, dat op de vrijgekomen plaats wordt ingericht, verdwijnt in 1850; hierdoor ontstaat een ruim plein naast de kerk, dat thans de eigenlijke centrumfunctie vervult. De vorm van de stad, die deze van de oorspronkelijke omwalling nog weerspiegelt, is ovaalrond, met het oorspronkelijk zwaartepunt, de Markt, iets zuidwestelijk gelegen van de centrale noord-zuid-as. Het tracé van de stadsomwalling is nog duidelijk herkenbaar in de opeenvolging van straten, zogenaamd de Graaf. De historische hoofdas, die nog steeds deze functie vervult, is de westoost-as, gevormd door een aaneenschakeling van straten en pleinen: via de Graethempoort bereikt men de Graethemstraat en Abbeelplaats, die trechtervormig uitmondt op de markt, waar zich het stadhuis bevindt; de Papenstraat verbindt de Markt met het Speelhof; hier bevindt zich de Sint-Odulphuskerk, en vroeger ook de kapittelgebouwen en de grafelijke burcht, op het uiterste zuidelijke punt van de stad; de Steenstraat en Tongersestraat leiden verder naar de Tongerse- of Steenderpoort. De belangrijkste, historische verkeersader doorheen de stad was de Kroonstraat, die de Graethempoort met de Tongerse poort verbond. Hier lagen verschillende herbergen en afspanningen. De overige wegen zijn secundair, onder meer de Wellenstraat, de historische uitvalsweg in noordelijke richting. De naam Nieuwland voor een aantal straten in het noordoostelijk kwartier van de stad wijst op de late ingebruikname van dit gedeelte, dat trouwens nog steeds door een aantal open percelen wordt gekenmerkt. De steenweg van Sint-Truiden naar Tongeren-Maastricht wordt aangelegd in 1819-1820. Hij liep doorheen de stad, en sluit daarbij aan bij de hogervermelde, historische hoofdas. Na 1960 werd de doorgang door de stad verlegd via een weg ten zuiden van het centrum. De wegen naar Nerem, de zuidelijke uitvalsweg, Wellen, de noordelijke uitvalsweg, en Gielenbroeck, de weg naar Kerniel, worden in 1842 geplaveid. De N754 is een recente omleiding, die de oude weg naar Wellen vervangt. Het is vooral de aanleg van de spoorlijn Tongeren - Sint-Truiden via Borgloon in 1879, die de stad uit haar isolement haalt. De fruitteelt groeit vanaf einde 19de eeuw uit tot een industrie, waarbij het historisch reeds omvangrijke boomgaardareaal zich in de loop van de eerste helft van de 20ste eeuw steeds verder uitbreidt. Tot het midden van deze eeuw was het landschap praktisch volledig met hoogstamboomgaarden beplant. Omwille van het moeilijke verzorgen en oogsten, waardoor een lager rendement, en de E.E.G. rooipremiewet van de jaren 1970 werden de hoogstamboomgaarden in de volgende decennia geleidelijk aan vervangen door laagstamplantages. Toch behield Borgloon in vergelijking met andere gemeenten uitzonderlijk veel hoogstamboomgaarden, met zelfs een lichte toename in het laatste decennium door de stijgende belangstelling voor het historische landschap en oude fruitsoorten, gesteund door een premiestelsel.

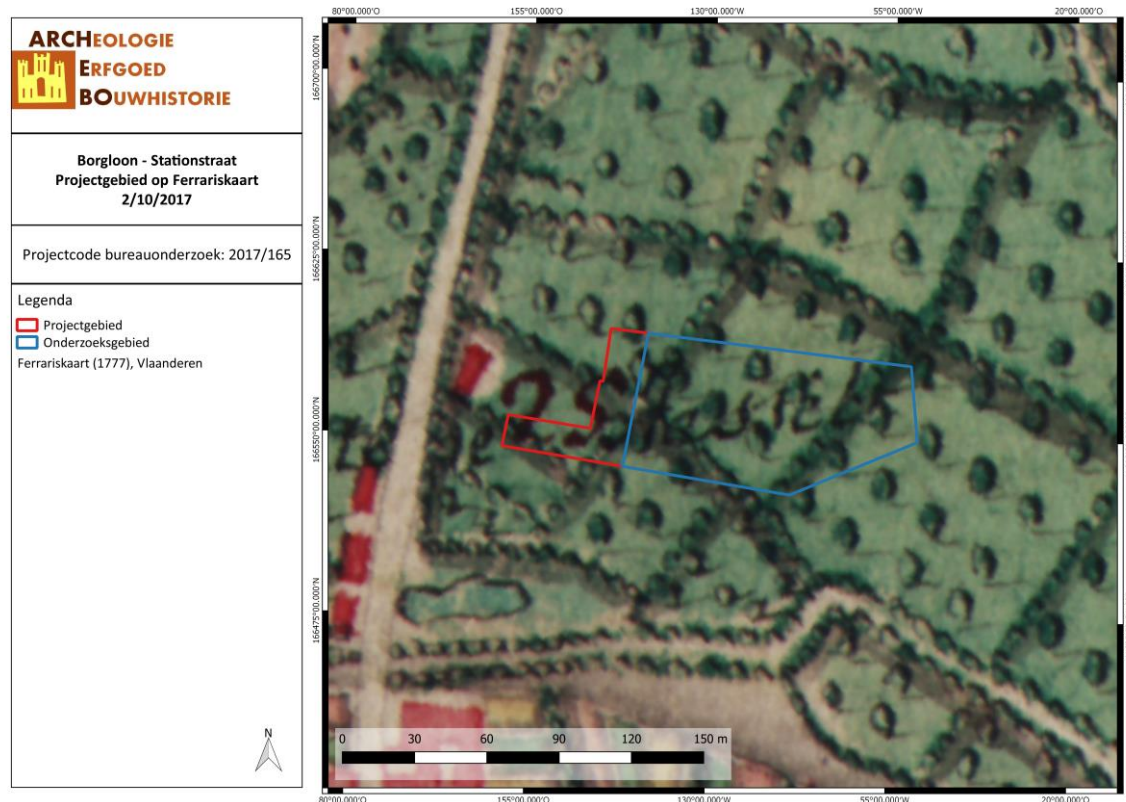
Borgloon is thans een landelijke gemeente, georiënteerd op de landbouw met nadruk op fruitteelt (fruitveiling), met enkele kleine bedrijven, en fungeert tevens als klein regionaal centrum met onder meer markten, administratie en scholen. De fruitverwerkende nijverheid, in het bijzonder de stroopindustrie, die vanaf de tweede helft van de 19de eeuw zeer belangrijk was, verloor na de Tweede Wereldoorlog geleidelijk haar belang, en is thans vrijwel volledig verdwenen (Stationsstraat).⁴

---

⁴ Borgloon, op: <https://inventaris.onroerendergoed.be/erfgoedobjecten/121127>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

5.2. KABINETSKAART VAN DE OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN (GROEF DE FERRARIS, 1771-1776)

De Ferrariskaarten zijn een verzameling van 275 uiterst gedetailleerde topografische kaarten van de Oostenrijkse Nederlanden. Ze zijn opgemaakt tussen 1771 en 1778 onder leiding van veldmaarschalk Joseph de Ferraris. Het is de eerste systematische kartering van het Belgische grondgebied, hoewel soms lokale verschuivingen mogelijk zijn. Op de Ferrariskaart is te zien dat het projectgebied volledig ingenomen is als boomgaarden, gescheiden door hagen. De Stationstraat is reeds aanwezig, maar ligt niet volledig correct weergegeven. Het projectgebied grenst in het westen namelijk aan de Stationstraat, waar dit bij de Ferrariskaart niet het geval is.

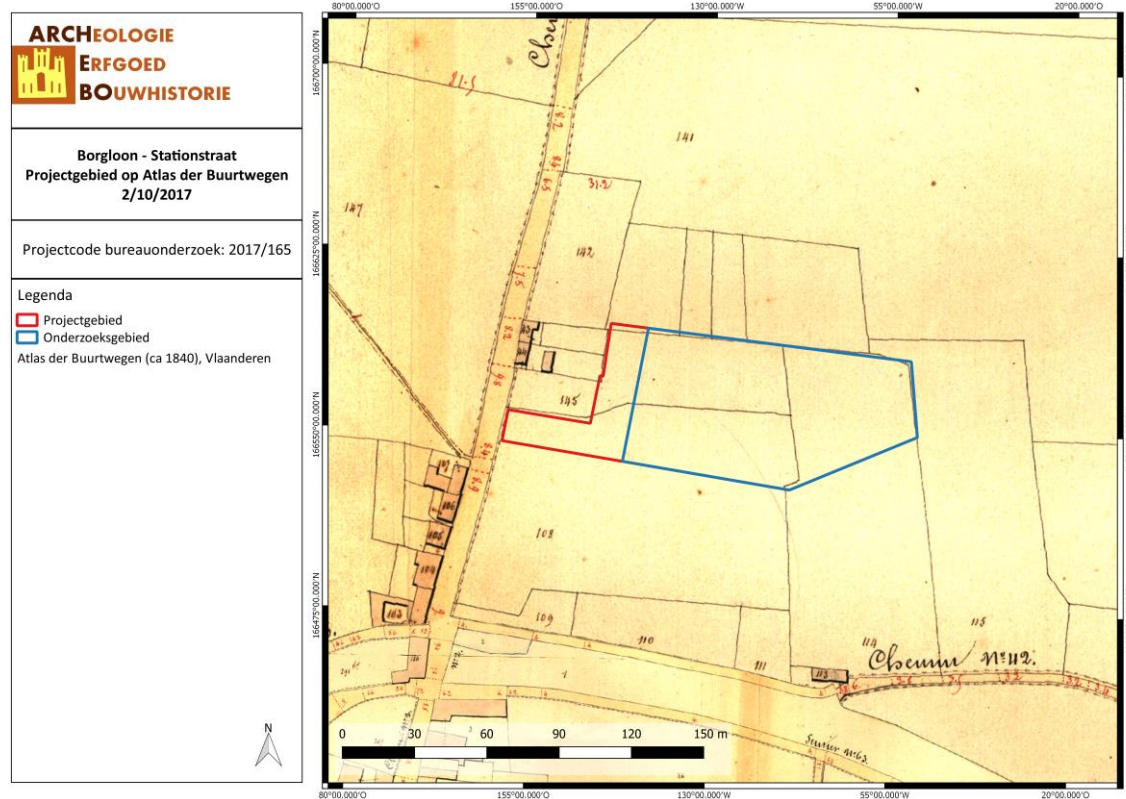
Figuur 17 : Projectgebied op kaart van Ferraris (1777)

5.3. ATLAS DER BUURTWEGEN

De Atlassen der Buurtwegen werden opgemaakt in uitvoering de wet van 10 april 1841. De wetgever wilde in 1841 ondubbelzinnig aanduiden welke kleine wegen een openbaar karakter hadden. Bedoeling was dus een inventarisatie te maken van alle "openbare" wegen en "private wegen met openbare erfdienstbaarheid". De atlas maakt een onderscheid in buurtwegen en voetwegen (sentiers). Voetwegen zijn smalle wegen (soms maar 1 meter breed) en de bedding behoort gewoonlijk toe aan de aangelanden. In de periode 1843-1845 werden voor alle gemeenten leggers, openbare registers, van de buurtwegen opgemaakt. Deze zijn de geschiedenis ingegaan als Atlassen der Buurtwegen. Per toenmalige gemeente werd een atlas opgemaakt, met

uitzondering van een aantal stadskernen.⁵ Ook op de Atlas der Buurtwegen (ca.1840) is het projectgebied onbebouwd. Hier is het projectgebied evenwel gelegen aan de Stationstraat, aangeduid als 'Chemin n°2' op de Atlas der Buurtwegen. De noordelijke en oostelijke perceelsgrenzen komen reeds zo goed als overeen met de huidige perceelsindeling.

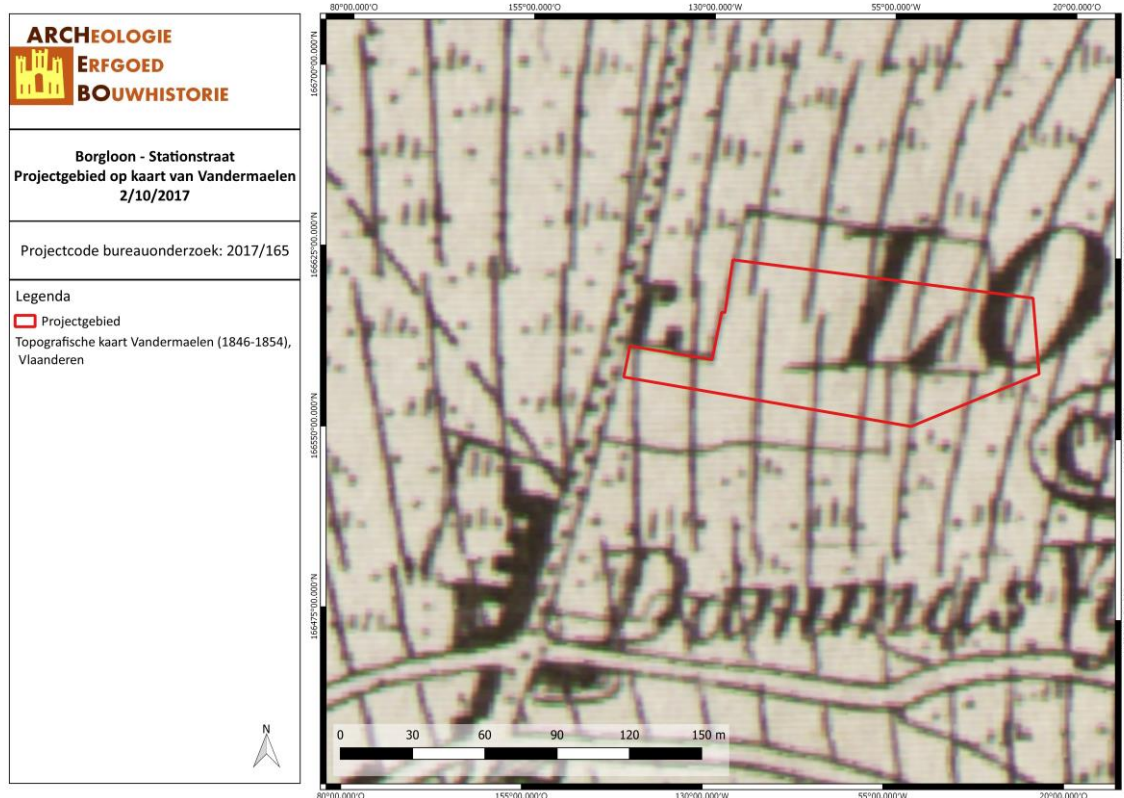
Figuur 18 : Projectgebied op Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)

5.4. KAARTEN VAN VANDERMAELEN

De kaarten Vandermaelen of Vandermaelenkaarten zijn een verzameling van historische kaarten van België, gemaakt door Philippe Vandermaelen (1795-1869). De Belgische overheid zag voor zichzelf geen taak weggelegd om de kadastergegevens in plannen om te zetten, maar hoopte dat anderen deze taak op zich zouden nemen. In 1836 kreeg Vandermaelen toelating om de kadastergegevens te gebruiken en in kaart te brengen. Dit resulteerde in de topografische kaart "Carte topographique de la Belgique", gemaakt tussen 1846 en 1854 op 250 folio's op schaal 1:20.000. Deze kaarten geven een gedetailleerd beeld van heel België en worden beschouwd als de opvolger van de Ferrariskaarten uit de periode 1771-1778.⁶ Het projectgebied is eveneens op de kaart van Vandermaelen onbebouwd.

⁵ Geopunt Vlaanderen, "Atlas der Buurtwegen", geraadpleegd 2 januari 2017, <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.

⁶ Wikipedia, "Vandermaelenkaarten", online encyclopedie, *Wikipedia*, geraadpleegd 7 december 2016, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Vandermaelenkaarten>.

Figuur 19 : Projectgebied op kaart van Vandermaelen

5.5. CENTRAAL ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS

De gegevens in de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) zijn beperkt tot een opsomming van de gebouwen en relictten die hetzij beschermd zijn bij Koninklijk of Ministerieel Besluit of voorkomen op de vastgestelde lijst van beschermenswaardige Gebouwen. Binnen het plangebied zelf zijn er geen archeologische waarden bekend. De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) toont wel 20 locaties binnen een straal van 1000 meter.

CAI locatie 50126 betreft de restanten van de gravenburcht: heuvel en gracht. De motteheuvel en gracht vormen het relict van de volmiddeleeuwse burcht van de graven van Loon, opgericht op een strategisch gelegen heuvelrug. Hoewel de burcht reeds in een vroeg stadium verlaten werd en nooit een nieuwe functie kreeg, is de structuur ervan bepalend gebleven voor de verdere ontwikkeling van Borgloon. Van de burcht rest tegenwoordig enkel nog een deel van de basistopografie en de benaming 'Borchgracht'. Op de zuidelijke uithoek van het terrein, waarop de versterking gesitueerd is, bevindt zich een cirkelvormige verhevenheid, die als een middeleeuwse motte kan geïnterpreteerd worden. De motteheuvel, met een doorsnede van circa 13 meter, situeert zich op het uiteinde van een natuurlijke rug, die zich ruim 30 meter boven de vlakte aan de voet ervan verheft, en zou slechts een restant van een oorspronkelijk grotere, min of meer ovale ophoging zijn. Deze ophoging bestaat enkel nog uit een heuvel en een afgegraven gedeelte ten noorden ervan. Grondsporen, meestal afkomstig van uitgebroken muren in silex, wijzen op een rechthoekig gebouw van 33 bij 10 meter binnenwerks, dat in een tweede fase mogelijk ondergronds kwam te liggen door aanaarding. In het noordelijk gedeelte bevond zich een waterput. Langs de noord- en oostzijde van het gebouw, tussen de motte en het neerhof (vandaag gekend als het Speelhof) was een gracht aangelegd. Palen aangetroffen in het zuiden en

westen behoorden waarschijnlijk tot een palissade. Deze sporen werden als volmiddeleeuws gedateerd.⁷ Op dezelfde plaats (**CAI locatie 700883**) werden bij nivelleringswerken resten van een gebouw gevonden met o.a. schietgaten.

CAI locatie 50127 betreft het Begijnhof van Borgloon met een rusthuis- en begijnhofkapel. Het begijnhof van Borgloon ontstond rondom de kapel van het Johannitershospitaal te Graethem, bij de stadspoort. Deze kapel is de begraafplaats van Lodewijk I († 1171), graaf van Loon en zijn vrouw Agnes, die tweemaal in de Sint-Servaaslegende van Hendrik van Veldeke wordt genoemd. De graftombe bleef bewaard tot circa 1860. In 1174 schenkt Agnes, weduwe geworden, het hospitaal en alle afhangende goederen aan de abdij van Villers; zij doteert het met haar gronden te Heks. Na enige tijd begonnen zich begijnen rondom het hospitaal te vestigen; in 1258 of 1259 komt er definitief een begijnhof. De abdij van Villers behoudt het patronaatsrecht van de kapel en het benoemingsrecht van de negen begijnen. In 1582 gaat dit recht over op het Sint-Lambertuskapittel van Luik. Vanaf 1500 stelt het stadsbestuur in het hospitaal een gasthuismeester aan. In 1654 worden de negen begijnhuizen door Lorreinse troepen platgebrand bij het beleg van de stad. De begijnen herbouwen hun huizen met de inkomsten van hun prebenden en de aalmoezen van de kathedraal van Luik. Rond 1714 is het hospitaal zodanig vervallen, dat het overgebracht wordt naar de overzijde van de weg; in 1784 wordt het overgenomen door het armenbestuur van de stad. Bij decreet van 25 november 1797 komt het begijnhof onder het beheer van het Bureau van Weldadigheid. In 1802 wordt van het begijnhof een bejaardentehuis gemaakt; er verbleven toen nog vier begijnen. In 1814 wordt de kapel opengesteld voor de publieke eredienst. Tussen 1836 en 1844 wordt begonnen met de bouw van het oudemannenhuis; een vergroting had plaats tussen 1868-1872, een latere vergroting in 1891 en 1896 naar ontwerp van E. Serrure. In 1846 wordt aan dit complex een meisjesschool toegevoegd; laatstgenoemde, onder leiding van de zusters van Liefde, functioneert er slechts tot 1849, wanneer ze naar het oude brigittijnenklooster wordt overgeplaatst (zie Nieuwland). In 1911 wordt bij het ouderlingenhuis een nieuwe kapel gebouwd. Naar verluidt zou de begijnhofkapel nog enkele jaren als schoollokaal gebruikt zijn.

Van het begijnhof rest thans enkel de kapel, die deel uitmaakt van het hospitaal van het OCMW van Borgloon. Zowel op de Ferrariskaart (1771-77), als in de Atlas van de Buurtwegen (1844) wordt de kapel voorgesteld als een losstaand gebouw, omringd door enkele andere losstaande gebouwen; in de periode tussen het ontstaan van beide voorstellingen werden twee gebouwen ten oosten van de kapel afgebroken.

De romaanse kapel, in de eerste helft van de 12de eeuw opgetrokken door de johanniters, was een kleine zaalkerk van drie smalle traveeën met koor van een rechte travee en absis. Eind 12de eeuw - begin 13de eeuw wordt een noordelijke zijbeuk bijgebouwd. Uit een akte van 1259 kan men afleiden dat het hospitaal rechtstreeks aansloot tegen de westelijke gevel van de kapel. Eind 13de eeuw - begin 14de eeuw vergroten de begijnen het schip in gotische stijl. Circa 1606 worden de zijbeuken afgebroken, de boogopeningen van de middenbeuk dichtgemetseld en de westelijke gevel opgericht, na verhoging van de romaanse muren. Minstens tot in 1613 was er boven het schip een open dakstoel, terwijl het koor zeker in 1624 overwelfd was. Tussen 1624 en 1712 is er een bakstenen vloer gelegd. Er stond zeker in 1624 een dakruiter op het schip; in 1763 wordt deze als bouwvallig omschreven. Na de verwoesting door de Lorreinen in 1654 wordt de koorabsis afgebroken, de triomfboog gedicht en de nieuwe oostelijke muur versierd met stucwerk. In 1912 wordt de oude kapel gerestaureerd door P. Langerock. Opgravingen in 1969 door M. Bussels en G.V. Lux. De kapel wordt nogmaals gerestaureerd in 1975 door G. Daniëls; hierbij worden verschillende verbouwingen uit de 18de eeuw (westportaal en de rechthoekige vensters in de noord- en zuidmuur) en de verbouwingen uit de 19de eeuw (twee neoromaanse portalen in de zuidelijke gevel en het neoclassicistische stucwerk van het interieur) teniet gedaan. Recente restauratie naar ontwerp van W. De Wijngaert (Hasselt) in 1993 en volgende, waarbij de gevels geel gekaleid werden. De kapel fungeert thans als tentoonstellingsruimte.⁸

⁷ Restant gravenburcht: heuvel en gracht, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302700>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

⁸ Rusthuis- en begijnhofkapel, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31766>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

CAI locatie 50130 is gelegen aan de Kuttekenstraat. Tijdens een opgraving werden hier een gebouwplattegrond aangetroffen uit de Romeinse Tijd. Het betreft een fundering uit silex met er rond fragmenten van imbrices en tegulae en een wijwatervat (of kleine doopvont?) uit kalksteen, gemaakt uit een fragment van een Romeinse kapittel.

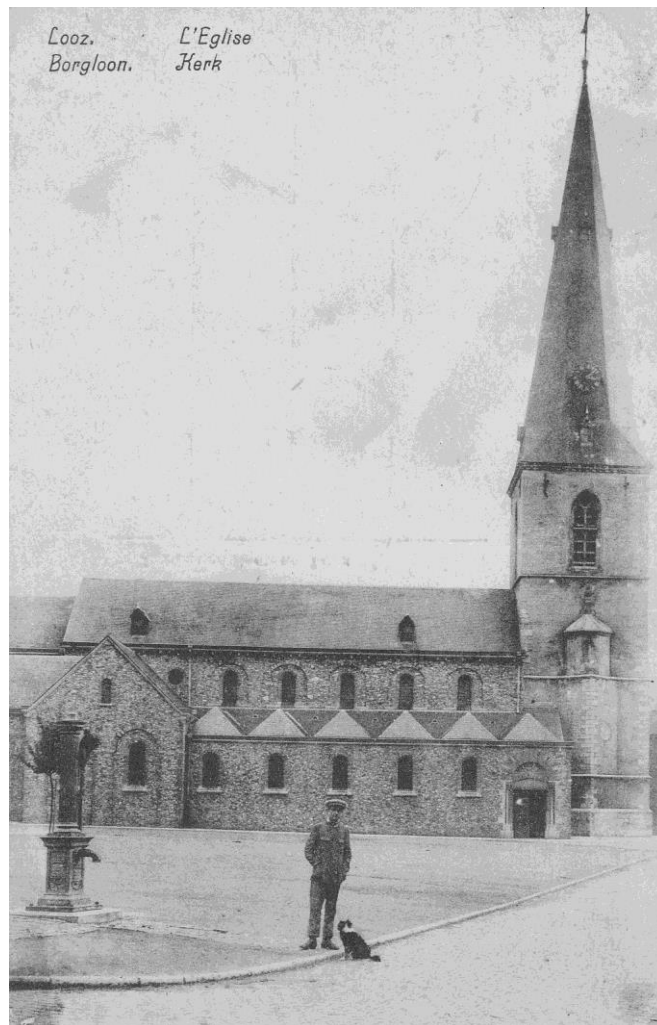
CAI locatie 51767 betreft 'De Groote Mot'. Dit is een alleenstaande, residentiële woning, gelegen in een ruime groenzone op de zuidflank van de stad. Kern dateert uit de 17de eeuw in Maasstijl, met ingrijpende verbouwing in neotraditionele stijl circa 1976 naar ontwerp van F. Ulrix. Op de Ferrariskaart (1771-77) afgebeeld als een rechthoekig gebouw, omringd door moestuinen, gelegen in een ruime boomgaard. In de Atlas van de Buurtwegen (1844) voorgesteld als een L-vormig gebouw, met ten zuiden, een losstaande vierkante constructie. Na een bombardement in de Tweede Wereldoorlog zouden twee losstaande torens afgebroken zijn. Bij een noodopgraving in 1990 werden ten zuiden van het huidige gebouw resten teruggevonden van een omheiningsmuur met gracht, een brug en, ten zuidoosten, een vierkante toren. Geen van de vondsten was ouder dan de 17de eeuw.⁹

CAI locatie 51926 betreft de parochiekerk Sint-Odulphus met sacristie en kloostergang. De Sint-Odulphuskerk is een zeer oude stichting, die mogelijk opklimt tot vóór het gebruik ervan als burchtkapel van de graven van Loon. Het is moeilijk uit te maken of Sint-Odulphus de oorspronkelijke patroonheilige van de kerk was. Waarschijnlijk was de kerk reeds eind 10de - begin 11de eeuw een collegiale. In 1047, wanneer de Luikse aartsdiaken de kerk toewijdt aan Sint-Petrus, Paulus en Odulphus, wordt zij voor het eerst vermeld; zij verving een ouder gebouw; in dat jaar sticht Herman, kanunnik van Luik en broer van Emmo, graaf van Loon, zeven prebenden voor kanunniken bij de vijf die er reeds bestonden, en in 1245 worden vijf co-kanunniken of altaarkanunniken aangesteld. De kanunniken waren aan een residentieplicht onderworpen. Het kapittel bezat het patronaatsrecht over de parochiekerk van Borgloon en haar filialen te Broekom en Grootloon, de kerken van Mechelen-Bovelingen, Berlingen en de kapel van Middelheers, en bezat de inkomsten van haar zes cijnhoven. De graven van Loon, en tot 1581 de prins-bisschoppen van Luik in hun functie van graaf van Loon, legden in de Sint-Odulphuskerk de eed af bij hun troonsbestijging. De tweede kerk wordt verbouwd of vervangen door een derde gebouw in 1131; hiervan getuigt een gedateerde wijdingssteen met voorstelling van Christus-, Petrus- en Paulus, die gedeeltelijk bewaard bleef; hij bevond zich tot 1786 boven het portaal en is thans ingemetseld in een muur binnenin het kloosterpand. J. de Borchgrave d'Altena en J.J.M. Timmers dateren de wijdingssteen na 1180; in dat jaar wordt de kerk immers door de Luikse troepen in brand gestoken, en onmiddellijk hersteld door Gerard, graaf van Loon. In de 12de eeuw verbleef de kluizenares Jutte in een kluis aangebouwd tegen het koor; ze wordt vermeld door de hagiograaf Thomas van Cantimpré; Lutgardis van Tongeren en Sint-Christina de Wonderbare verbleven enige tijd bij haar. In 1290 wordt de kerk als in slechte staat beschreven. In 1396 verdwijnt om een onbekende oorzaak de romaanse toren, en wordt in 1406 vervangen door de huidige gotische toren. De kerk wordt geplunderd in 1482, 1488, 1568 en 1654. In 1773 wordt de zuidelijke transeptarm herbouwd, in 1774 de noordelijke, in 1783 de grote sacristie; het interieur werd in 1785-1786 gerestaureerd; deze restauraties gebeurden naar ontwerp van B. Digneffe (Luik) en werden uitgevoerd door architect Duckers. De kerk wordt van 1797 tot 1802 voor de eredienst gesloten. De belangrijkste meubels worden van confiscatie gered. De kerk wordt vergroot in 1838 onder pastoor Beelen; bij deze verbouwingen worden het koorgestoelte en twee hiermee verbonden altaren verplaatst. De ingrijpende vergrotings- en herstellingswerken door H. Martens en V. Lenertz in 1903-04 geven de kerk haar huidige uitzicht: vergroting van het koor en de zijbeuken, en restauratie van de toren, die reeds in 1869 hersteld werd. De radicale restauratie verwijderde de bakstenen gedeelten, die dateerden van de 18de - en 19de-eeuwse verbouwingen, en de kerk wordt grosso modo in haar oorspronkelijke vorm heropgebouwd.¹⁰

⁹ Grote Mot, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31800>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

¹⁰ Parochiekerk Sint-Odulphus met sacristie en kloostergang, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31816>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Figuur 20 : Sint-Odolphuskerk van Borgloon (bron: <http://www.oude-postkaarten.com/borgloon.asp>)

Bij renovatie en uitbreiding van het Speelhof (**CAI locatie 51928**) werd bij vloerwerken in de kelder een waterput gevonden uit de 16de eeuw. Ook werden er vondstenconcentraties aangetroffen te dateren in de Romeinse Tijd.

Enkele CAI locaties in Borgloon zijn terug te brengen op de laat middeleeuwse stadswallen met stadspoorten. **CAI locatie 51930** betreft de voormalige stadswallen. Het tracé van de stadsomwalling is nog duidelijk herkenbaar in de opeenvolging van straten die rondom de stad in het noorden, het westen en het zuiden de naam 'Graaf' dragen. **CAI locaties 207856** t.e.m. **207859** zijn de vier voormalige stadspoorten. Bij het verwerven van de stadrechten kreeg het stadje kort na 1200 een omwalling en vier poorten: de Wellerpoort of Hasseltse poort aan de Wellenstraat-Statiestraat, de Steenpoort of Tongerse Poort aan de Tongersestraat-Tongersesteenweg, de Keulerpoort (ook Nerempoort of Akense poort genoemd) gelegen aan de huidige kruising Trapkensstraat-Graaf en de Graethempoort.

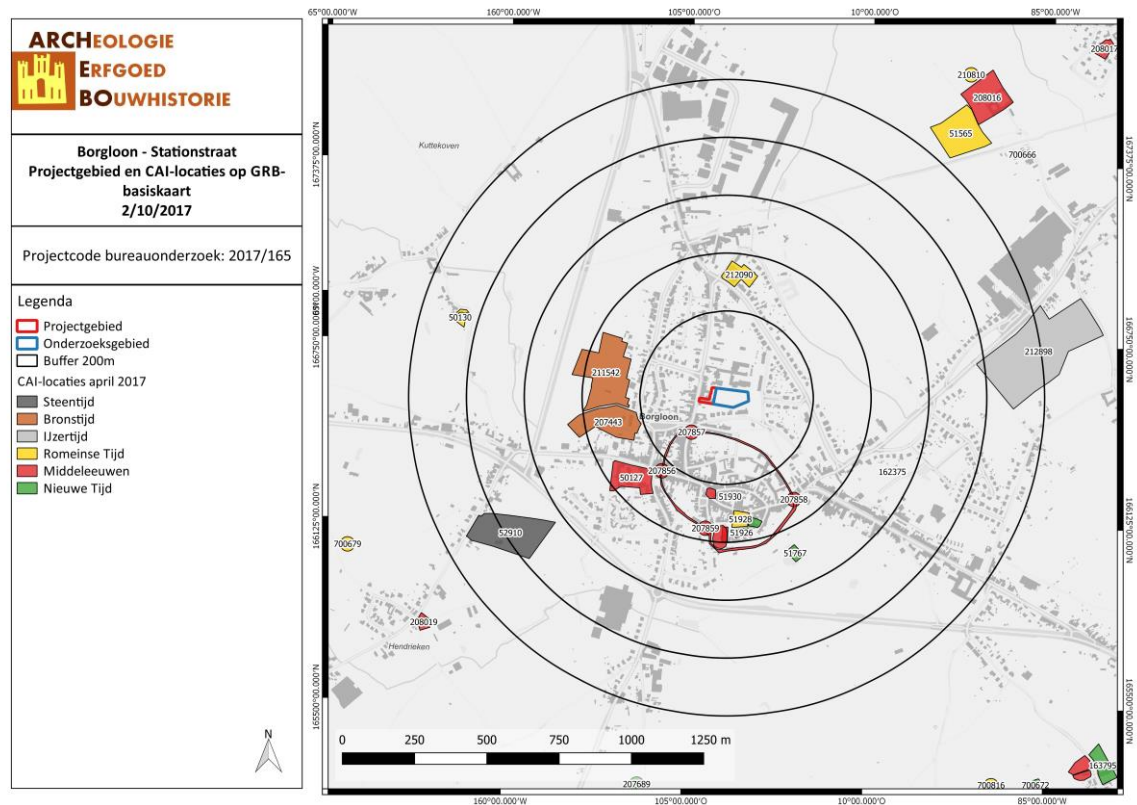
Ter hoogte van de Lambertusstraat (**CAI locatie 52910**) werd een silex teruggevonden in een bouwvoor of verstoorde toplaag uit het Paleolithicum. Bij **CAI locatie 162375** werden bewoningssporen uit de IJzertijd aangetroffen. Het betreft daarbij mogelijk een erf. Op het Graaf Lodewijkplein (**CAI locatie 207443**) werden dan weer sporen uit de Late Bronstijd aangetroffen. Er werden 7 kuilen aangesneden met o.a. handgevormd aardewerk. Ook werden op deze locatie 3 kleiwinningskuilen aangetroffen uit de late middeleeuwen. Eveneens op de noordelijk gelegen **CAI locatie 211542**, aan de tramstraat, werden kuilen aangetroffen met houtskool en verbrande leem die gesitueerd kunnen worden in de Late Bronstijd. Op CAI locatie 212090 werd een mogelijke

drinkpoel met tramlingsporen (afm. 30m bij 20m) gevonden, mogelijk uit de Romeinse Tijd. Op **CAI locatie 212898** werden dan weer sporen en aardewerk uit de IJzertijd aangetroffen.

CAI locatie 700659 betreft het Kanunnikenhuis. Het kanunnikenhuis aan het Speelhof in het centrum van Borgloon is een herenhuis uit de tweede helft van de 17de eeuw, opgetrokken in Maaslandse renaissancestijl en voorzien van een dienstgebouw in vakwerk. De binnenplaats wordt afgesloten door een deels bewaarde bakstenen omheiningmuur met inrijpoort. Het 17de-eeuwse burgerhuis werd gebouwd in het centrum van Borgloon, aan het zogenaamde Vrijthof of Speelhof, ten noorden van de Sint-Odulphuskerk. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat deze woning werd opgetrokken op de funderingen van een ouder gebouw, dat mogelijk uit de 11de eeuw dateert. Hierbij werd in de kelder ook een waterput aangetroffen. Een grondige restauratie van het 17de-eeuws kanunnikenhuis vond plaats in het begin van de jaren 1990 naar ontwerp van architect J.P. Vandeplas (Tongeren).¹¹

CAI-Locatie	Beschrijving	Datering
50126	Motte Burchtgracht 1	Volle middeleeuwen
50127	Begijnhof	Late middeleeuwen
50130	Kuttekoven 1	Romeinse Tijd
51767	De Groote Mot	17 ^{de} eeuw
51926	Parochiekerk Sint-Odolphus	Vroege middeleeuwen
51928	Speelhof	16 ^{de} eeuw
51930	Stadswallen	Late middeleeuwen
52910	Lambertusstraat I: silex	Steentijd - Paleolithicum
162375	Vilsterbron I: bewoning	IJzertijd
207443	Graaf Lodewijkplein	Late Bronstijd/Late Middeleeuwen
207856	Stadspoort: Graethempoord/Sint-Truider Poort	Late middeleeuwen
207857	Stadspoort: Wellerpoort/Hasseltse Poort	Late middeleeuwen
207858	Stadspoort: Tongerse Poort/Steenpoort	Late middeleeuwen
207859	Stadspoort: Keulerpoort	Late middeleeuwen
211542	Tramstraat	Late Bronstijd
212090	Ervaert	Romeinse Tijd
212898	Boeshovenweg	IJzertijd
700659	Speelhof Kanunnikenhuis	Nieuwe Tijd
700660	Grote Markt	Late middeleeuwen
700883	Motte Burchtgracht 2	Volle middeleeuwen

¹¹ Kanunnikenhuis, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31821>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Figuur 21 : Projectgebied en CAI-locaties op GRB-basiskaart

5.6. CONCLUSIE

Uit de cartografische gegevens kunnen we besluiten dat het projectgebied vanaf het laatste kwart van de 18de eeuw onbebouwd was. Mogelijk heeft het terrein voor deze periode wel bebouwing gekend, al zijn daar geen cartografische aanwijzingen voor. In de ruime omgeving zijn wel 20 archeologische waarden bekend die teruggaan tot de Bronstijd en zelfs tot de Steentijd.

6. RESULTATEN VAN HET VOORONDERZOEK

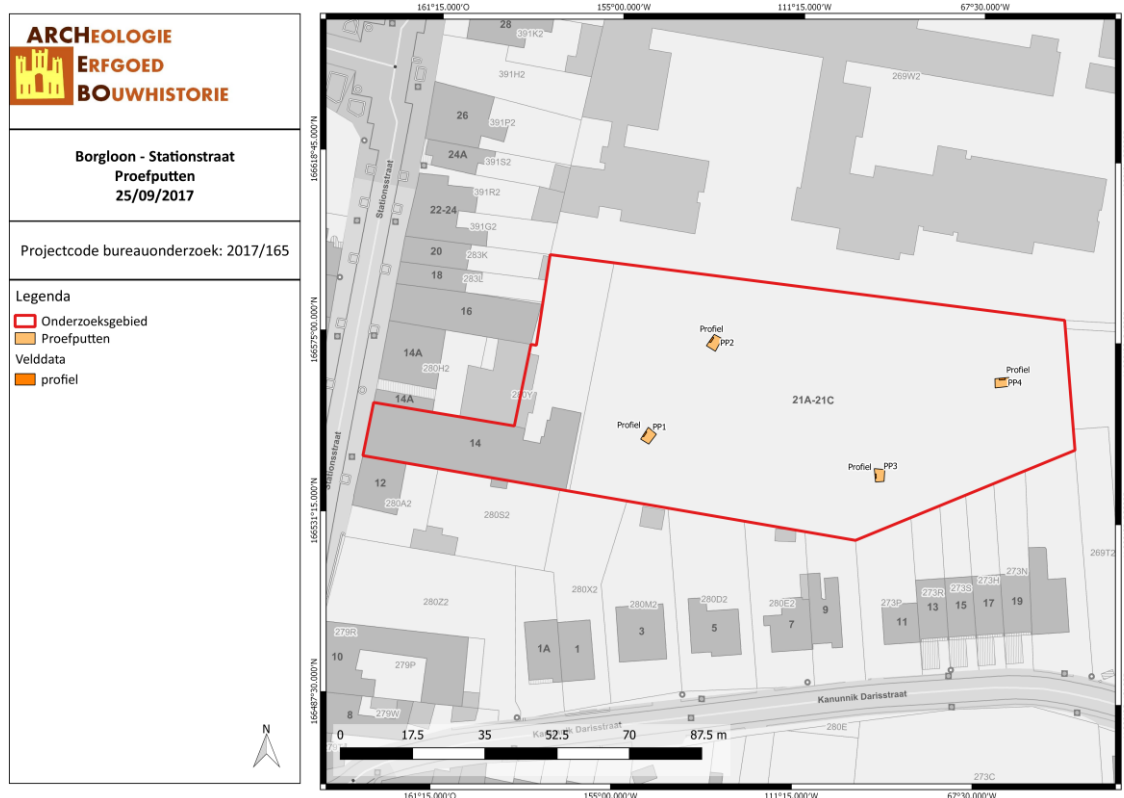
6.1. METHODE

Alvorens te starten met een proefsleuvenonderzoek diende ongeveer 5 bodemkundige proefputten gegraven te worden door de bodemkundige om de aard en de vermelding van de OT op de bodemkaart vast te stellen en de implicaties hiervan op het archeologisch archief.

Indien uit deze informatie blijkt dat er nog voldoende bodemarchief kan bewaard zijn, dient men in deze zones over te gaan tot het graven van proefsleuven. Hierbij wordt 10% opengelegd d.m.v. proefsleuven in een vast grid en 2,5% d.m.v. kijkvensters en/of dwarssleuven. De zijden van de kijkvensters meten maximaal de afstand tussen twee sleuven. De kijkvensters en/of dwarssleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

6.2. RESULTAAT PROEFPUTTEN

Er werden over het gehele terrein vier proefputten aangelegd, i.p.v. de voorziene vijf. Dit vanwege het feit dat er na vier proefputten al voldoende zicht was om een oordeel te kunnen vellen over de aard en de vermelding van de OT op de bodemkaart. Uit de vier proefputten kon namelijk opgemaakt worden dat de bodem weinig tot geen antropogene verstoring gekend heeft en dat het bodemprofiel dus zo goed als intact is gebleven.

Figuur 22 : Overzichtplan proefputten met profielen

De stratigrafie van het terrein: bodemkundig onderzoek (bijdrage van dr. J. Wijnen)

Het aangetroffen materiaal van het onderzoeksgebied is oorspronkelijk eolisch afgezet in het bovenste deel van het laat-Pleniglaciaal.¹² Het is de leem van het Lid van Brabant van de Formatie van Gembloux. In geen van de profielkolommen is het materiaal aangetroffen, zoals het oorspronkelijk is afgezet (C-horizont), vanwege de grotere diepte waarop dit zich moet bevinden (dieper dan 120 à 146 cm –mv). Tot de maximaal verkende diepte zijn alleen door bodemvorming beïnvloede horizonten aangetroffen, die weer door een 56 à 90 cm dikke laag colluvium met een bouwvoor is afgedekt.

Vanaf het maaiveld is de volgende bodemopbouw aangetroffen. De eerste 27 à 37 cm is een donker grijsbruine A-horizont (bouwvoor), bestaande uit zwak humeuze, zwak zandige leem waarin op bepaalde plaatsen een enkele spikkel baksteen, wat houtskool en wat grindstenen van fluviatiele herkomst is aangetroffen. In het algemeen zijn de aangetroffen grindstenen allemaal van fluviatiele herkomst. Deze zijn alleen door erosie van materiaal hoger op de helling door verspoeling terechtgekomen in de van oorsprong eolische afzettingen. In profielkolom P2 is direct onder de bouwvoor een donker grijsbruine, bruin gevlekte, zwak humeuze, zwak zandige leemlaag met een enkele baksteenspikkel, veel houtskool en wat kiezelstenen aangetroffen tot 54 cm –mv. Deze gevlekte laag is waarschijnlijk ergens in een recenter verleden opgebracht. Onder de bouwvoor, dan wel bouwvoor en opgebrachte grond is bruine of geelbruine, zwak humeuze, zwak zandige leem met een verticale donker grijsbruine vlekking, wat houtskool, een enkele baksteenspikkel en wat grindstenen aangetroffen. Dit materiaal representeert colluvium. Vervolgens is op 56 à 81 cm –mv in de profielkolommen P1 en P4 een licht oranjebruine, zwak zandige leemlaag met enkele roestvlekken, wat mangaanconcreties en wat klei-aanrijking door klei-inspoeling, een Bt1-horizont. In de opgenomen profielen is tussen 90 en 125 cm diepte een horizont aanwezig bestaande uit licht bruingrijze, zwak zandige leem met wat roestvlekken en mangaanconcreties met wat klei-aanrijking door klei-inspoeling, een Bt2-horizont. In de Bt-horizonten zijn eveneens donker grijsbruine regenwormgangen zichtbaar. De leem heeft een verticale donker grijsbruine vlekking. Deze vlekken representeren voormalige regenwormgangen van de grote regenworm (*Lumbricus terrestris*).¹³

In ongestoorde (natuurlijke bodemprofielen) op de plateau's en langs zachte hellingen bevindt zich onder een dunne A-horizont (enkele cm's dik) een gebioturbeerde bruine B-horizont (E-horizont, vanwege de kleuitspoeling) tot 30-45 cm diepte. Vanaf 30-45 cm diepte tot 100-120 cm diepte is een door klei-aanrijking, verdichte Bt-horizont en daaronder kleuitlogings- en aanrijkingsbanden.¹⁴ In de opgenomen profielen bevinden zich vanaf 54 à 81 cm diepte een Bt-horizont. Waarschijnlijk heeft er enige erosie plaatsgevonden binnen het onderzoeksgebied door landbouwkundig gebruik. Een zeer goede indicatie dat de bodem een intensief landbouwkundig gebruik heeft gekend over langere tijd is de aanwezigheid van regenwormgangen. De natuurlijke bodem was namelijk ongunstig voor regenwormen omdat deze is ont kalkt. Bij een landbouwkundig gebruik door het loswerken van de grond en bemesting zijn de milieumomstandigheden gunstig genoeg geworden voor regenwormen.¹⁵ Een droge leembodem met textuur B-horizont met duidelijk aanwezige E-horizont (Aba0) zou een goed representatie van de oorspronkelijke bodemserie in het onderzoeksgebied zijn, maar er zijn geen overtuigende resten aangetroffen van een E-horizont.

---

¹²Ampe *et al*, 2014, 308-313.

¹³Borremans, 2014, 250.

¹⁴Borremans, 2014, 250.

¹⁵Borremans, 2014, 250.

Figuur 23 : Profiel 1, proefput 1

Figuur 25 : Profiel 3, proefput 3

Figuur 24 : Profiel 2, proefput 2

Figuur 26 : Profiel 4, proefput 4

6.3. RESULTAAT PROEFSLEUVEN

6.3.1. Algemeen

Over het terrein werden in het totaal 8 parallelle sleuven getrokken. Deze sleuven werden, op basis van het onderzoek met proefputten, zo georiënteerd dat deze dwars op het Digitaal Hoogtemodel liggen, dus met een N-Z oriëntatie. Met de proefsleuven en kijkvensters werd er ca. 777,4 m² van de ca. 6096 m² onderzocht, wat neer komt op 12,75% van het onderzoeksgebied.

WP1: 98,5m²

WP2: 100,1m²

WP3: 100,8m²

WP4: 110,1m²

WP5: 111,7m²

WP6: 93,3m²

WP7: 82,5m²

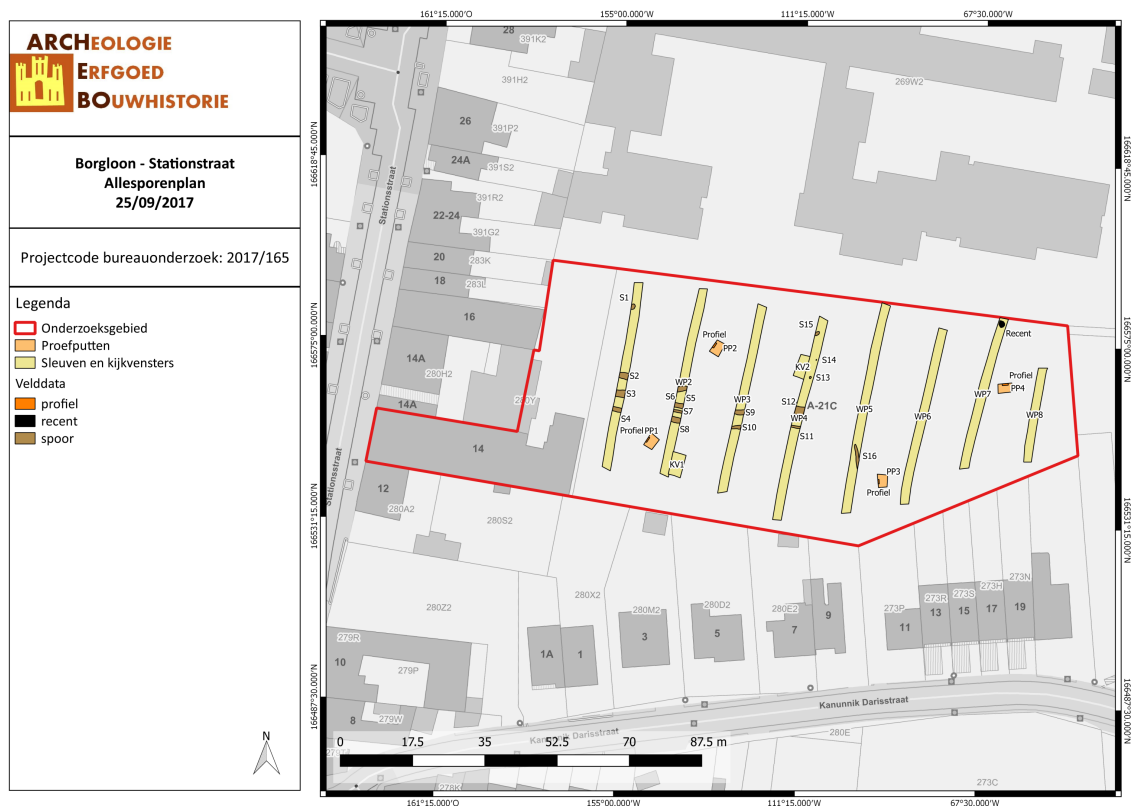
WP8: 47,5m²

KV1: 17,5m²

KV2: 15,4m²

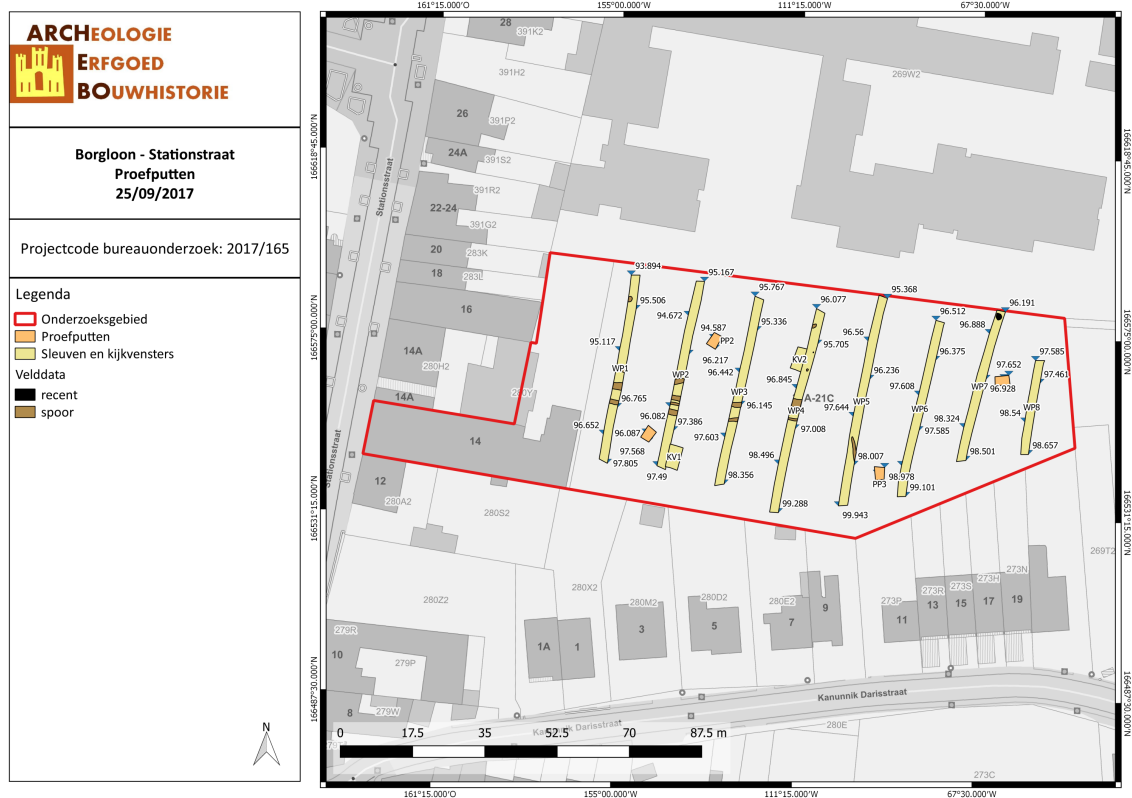
Totaal: 777,4m²

In deze proefsleuven werden in totaal 16 archeologische sporen aangetroffen en geregistreerd. Het betreft daarbij enkele kuilen en parallelle greppels met voornamelijk een O-W oriëntatie. Daarnaast werd een recent spoor aangetroffen in de noordelijke hoek van werkput 7.

Figuur 27 : Overzichtsplanning proefsleuven

Figuur 28 : Overzichtsplaan proefsleuven met hoogtes

6.3.2. Werkput 1

In werkput 1 werden er vier sporen aangetroffen en gedocumenteerd. Hierbij betreft het één kuil en drie greppels.

Figuur 29 : Overzichtsfoto sleuf 1

Spoor 1 bevindt zich in het noordelijke deel van de sleuf. Het betreft een rond tot ovaal spoor met een lengte van 120cm en een breedte van 100cm. De kuil bestaat uit bruine leem met houtskoolspikkels.

Figuur 30 : Detailfoto spoor 1

Sporen 2, 3 en 4 zijn parallelle greppels. Deze greppels hebben een O-W oriëntatie en hebben een bruin-grijze kleur. In de greppels komen baksteen en houtskoolbrokken voor. Ze hebben een maximale breedte van 150cm respectievelijk voor spoor 2, 160cm voor spoor 3 en 100cm voor spoor 4.

Figuur 31 : Detailfoto spoor 2

Figuur 32 : Detailfoto spoor 4

6.3.3. Werkput 2

In werkput 2 werden vier greppels (spoor 5 t.e.m. spoor 8) aangesneden. Het betreft eveneens parallelle greppels met eenzelfde samenstelling als deze in werkput 1. Hierbij is spoor 5, met een maximale breedte van 120cm, het verlengde van spoor 2 en spoor 8, met een maximale breedte van 140cm, deze van spoor 4. Spoor 3 blijkt te splitsen in twee greppels: spoor 6 (maximale breedte 110cm) en spoor 7 (maximale breedte 60cm).

Figuur 33 : Detailfoto spoor 6 en 7

6.3.4. Werkput 3

Ook in deze werkput werden 2 greppels aangesneden (spoor 9 en spoor 10), wellicht eveneens het verlengde van de greppels in de vorige werkputten. Deze greppels hebben eenzelfde bruin-grijze samenstelling met baksteen en houtskoolbrokken. De eerste greppel, spoor 9, heeft een maximale breedte van 120cm en spoor 10 heeft een maximale breedte van 70cm.

Figuur 34 : Detailfoto spoor 9

6.3.5. Werkput 4

In werkput 4 werden nog eens vijf sporen aangetroffen, waaronder 2 greppels (spoor 11 en spoor 12) en 3 kuilen (spoor 13, 14 en 15). De greppels zijn ook hier weer parallelle greppels in het verlengde van de voorgaande, met een maximale breedte van 190cm voor spoor 12 en 50cm voor spoor 11.

Figuur 35 : Detailfoto spoor 11

Sporen 13, 14 en 15 betreft kuilen die zich situeren in het noorden van werkput 4. In deze zone werd dan ook een kijkvenster (KV2) aangelegd. Dit leverde echter geen extra sporen op.

Spoor 13 is ovaal van vorm en heeft een afmeting van 60-45cm. De kuil is grijs en bruin gevlekt en bevat houtskool/steenool. In coupe bleek het spoor slechts enkele centimeter (ca. 5cm) diep te zijn.

Figuur 36 : Detailfoto spoor 13

Figuur 37 : Coupefoto spoor 13

Spoor 14 is een rond tot ovaal spoor met een diameter van ca. 15 à 20cm. Dit spoor (paalkuil?) heeft een lichtgrijze kleur en bevat houtskool/steenoolspikkels. Ook dit spoor heeft slechts een diepte van ca. 5cm.

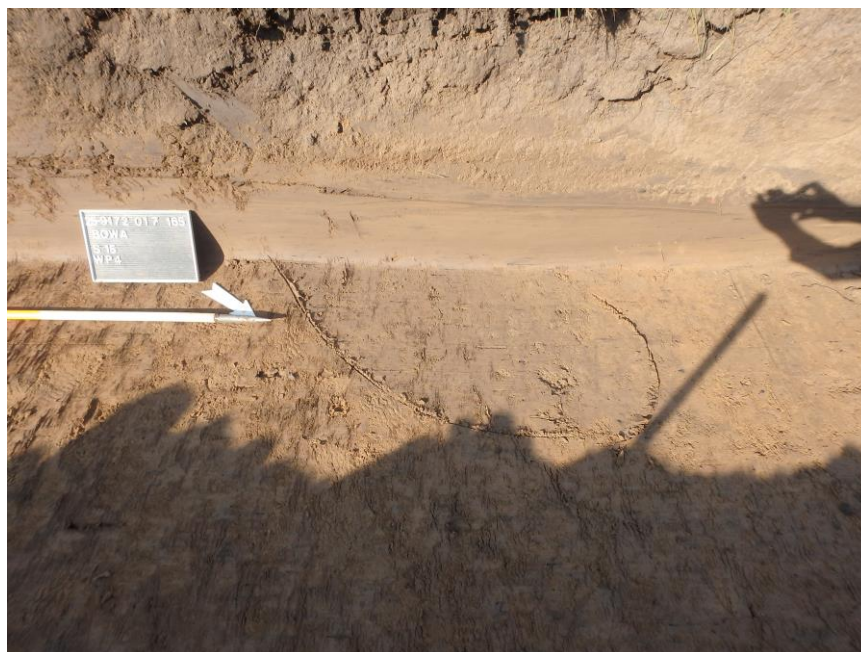

Figuur 38 : Detailfoto spoor 14

Figuur 39 : Coupefoto spoor 14

Spoor 15 is een ovaal spoor met een afmeting van 120 op 75cm. De inhoud van deze kuil is bruine leem met houtskool/steenkool.

Figuur 40 : Detailfoto spoor 15

Figuur 41 : Overzichtsfoto kijkvenster 2

6.3.6. Werkput 5

In werkput 5 werd één spoor (spoor 16), een greppel, aangetroffen. Deze greppel heeft een N-Z oriëntatie. Het spoor heeft een bruine kleur en bevat baksteen- en zandsteenbrokken, en heeft een maximale breedte van 80cm.

Figuur 42 : Detailfoto spoor 15

6.3.7. Werkput 6, 7 en 8

In de laatste 3 sleuven (werkput 6, 7 en 8) werden geen archeologische sporen aangetroffen.

Figuur 43 : Overzichtsfoto werkput 6

Figuur 44 : Overzichtsfoto werkput 7

6.4. ARCHEOLOGISCHE VONDSTEN

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden er geen vondsten aangetroffen die gerelateerd kunnen worden aan een context of spoor. Wel werden er verspreid over het terrein een aantal gefragmenteerde scherven gevonden die zich in het colluvium bevonden. Het betreft daarbij aardewerk dat te dateren is als post-middeleeuws, een preciezere datering is evenwel niet mogelijk. Metalen vondsten werden niet gedaan bij de metaaldetectie.

7. EVALUATIE, WAARDERING EN AANBEVELINGEN

7.1. EVALUATIE EN BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem, in de vorm van proefputten en een proefsleuvenonderzoek, zijn er in totaal vier proefputten en acht proefsleuven aangelegd om het terrein archeologisch te kunnen evalueren en waarderen. Er werden vier proefputten aangelegd (i.p.v. de vijf voorziene) waaruit bleek dat de bodem weinig verstoring gekend heeft. Hierdoor werd onmiddellijk overgegaan tot het aanleggen van proefsleuven. Bij het proefsleuvenonderzoek werden 16 sporen aangetroffen en geregistreerd. Het betreft hierbij enkele kuilen en parallelle greppels. Deze sporen dienen gedateerd te worden als post-middeleeuws. Aardewerk uit de sporen ontbreken, maar verspreid over het terrein werden een aantal gefragmenteerde scherven gevonden in het colluvium.

- *Wat is de aard van de vermelding OB op de bodemkaart, betreft dit eerder een leemontginning en zo ja, wat is de impact op het mogelijk aanwezige bodemarchief?*

De vermelding 'OB' op de bodemkaart situeert zich ter hoogte van de huidige bebouwing langsheen de Stationstraat. De vermelding 'OT' (vergraven gronden) over de rest van het terrein is tijdens het onderzoek niet duidelijk gebleken. De bodemopbouw is zo goed als onverstoord en heeft dus weinig of geen antropogene invloed gekend. Van leemontginning zijn eveneens geen aanwijzingen gevonden.

- *Welke zijn de waargenomen horizonten, beschrijving + duiding? en*
- *Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?*

Vanaf het maaiveld is de volgende bodemopbouw aangetroffen. De eerste 27 à 37 cm is een donker grijsbruine A-horizont (bouwvoor), bestaande uit zwak humeuze, zwak zandige leem waarin op bepaalde plaatsen een enkele spikkel baksteen, wat houtskool en wat grindstenen van fluviale herkomst is aangetroffen. In het algemeen zijn de aangetroffen grindstenen allemaal van fluviale herkomst. Deze zijn alleen door erosie van materiaal hoger op de helling door verspoeling terechtgekomen in de van oorsprong eolische afzettingen. In profielkolom P2 is direct onder de bouwvoor een donker grijsbruine, bruin gevlekte, zwak humeuze, zwak zandige leemlaag met een enkele baksteenspijkel, veel houtskool en wat kiezelstenen aangetroffen tot 54 cm –mv. Deze gevlekte laag is waarschijnlijk ergens in een recenter verleden opgebracht. Onder de bouwvoor, dan wel bouwvoor en opgebrachte grond is bruine of geelbruine, zwak humeuze, zwak zandige leem met een verticale donker grijsbruine vlekking, wat houtskool, een enkele baksteenspijkel en wat grindstenen aangetroffen. Dit materiaal representeert colluvium. Vervolgens is op 56 à 81 cm –mv in de profielkolommen P1 en P4 een licht oranjebruine, zwak zandige leemlaag met enkele roestvlekken, wat mangaanconcreties en wat klei-aanrijking door klei-inspoeling, een Bt1-horizont. In de opgenomen profielen is tussen 90 en 125 cm diepte een horizont aanwezig bestaande uit licht bruingrijze, zwak zandige leem met wat roestvlekken en mangaanconcreties met wat klei-aanrijking door klei-inspoeling, een Bt2-horizont. In de Bt-horizonten zijn eveneens donker grijsbruine regenwormgangen zichtbaar. De leem heeft een verticale donker grijsbruine vlekking. Deze vlekken representeren voormalige regenwormgangen van de grote regenworm (*Lumbricus terrestris*). In ongestoorde (natuurlijke bodemprofielen) op de plateau's en langs zachte hellingen bevindt zich onder een dunne A-horizont (enkele cm's dik) een gebioturbeerde bruine B-horizont (E-horizont, vanwege de kleuitspoeling) tot 30-45 cm diepte. Vanaf 30-45 cm diepte tot 100-120 cm diepte is een door klei-aanrijking, verdichte Bt-horizont en daaronder kleuitlogings- en aanrijkingsbanden. In de opgenomen profielen bevinden zich vanaf 54 à 81 cm diepte een Bt-horizont. Waarschijnlijk heeft er enige erosie plaatsgevonden binnen het onderzoeksgebied door landbouwkundig gebruik. Een zeer

goede indicatie dat de bodem een intensief landbouwkundig gebruik heeft gekend over langere tijd is de aanwezigheid van regenwormgangen. De natuurlijke bodem was namelijk ongunstig voor regenwormen omdat deze is ontkalkt. Bij een landbouwkundig gebruik door het loswerken van de grond en bemesting zijn de milieuomstandigheden gunstig genoeg geworden voor regenwormen. Een droge leembodem met textuur B-horizont met duidelijk aanwezige E-horizont (Aba0) zou een goed representatie van de oorspronkelijke bodemserie in het onderzoeksgebied zijn, maar er zijn geen overtuigende resten aangetroffen van een E-horizont.

- *Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.*

In het totaal werden 16 archeologische sporen aangetroffen en één recent spoor. Het betreft vier kuilen en 12 delen van greppels, die vermoedelijk terug kunnen gebracht worden tot 2 of 3 parallelle greppels met een O-W oriëntatie en 1 greppel met een N-O oriëntatie. De sporen hebben een bruin-grijze kleur en bevatten baksteen en houtskool/steenkool.

- *Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?*

De archeologische sporen die werden aangetroffen en geregistreerd zijn antropogeen van aard.

- *Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?*

De bewaringstoestand van de sporen is goed tot zeer goed te noemen. De sporen konden duidelijk herkend worden in het vlak. De relatief goede bewaring van de sporen heeft ook te maken met een pakket colluvium die de sporen afdekken.

- *Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?*

De greppels met O-W oriëntatie, die in de verschillende werkputten werden aangetroffen, zijn 2 of 3 parallelle greppels die dwars over het terrein lopen. Andere structuren werden niet aangetroffen.

- *Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?*

De sporen zijn te situeren in de post-middeleeuwse periode. Aardewerk uit de sporen ontbreekt, maar de sporen bevatten baksteen en houtskool/steenkool die deze datering doen vermoeden.

- *Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?*

Deze vraag is niet van toepassing.

7.2. WAARDERING EN AANBEVELINGEN

Uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem is gebleken dat het terrein weinig tot geen antropologische invloed heeft gekend, waardoor de bodem een natuurlijke opbouw vertoont. De 'OT' (vergraven gronden) heeft bijgevolg geen invloed op het archeologisch archief. Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek evenwel te weinig archeologisch interessante sporen aangetroffen die een verder onderzoek kunnen staven. Hierdoor stelt ARCHEBO bvba dan ook: dat er gaan vervolgonderzoek noodzakelijk is en dat het terrein definitief vrijgegeven kan worden voor de geplande werken.

8. BIBLIOGRAFIE

Ampe, C., R. Langohr, E. van Ranst, P. Finke, S. Decker en J. Poesen, 2014: *Bodem*. In: Borremans, M.: *Geologie van Vlaanderen*, Gent.

Bogemans, Frieda, en Marc Van Molle. "Toelichting bij de quartairgeologische kaart, kaartblad 33 Sint-Truiden", 2007.

Borremans, M., 2014: *Cenozoïcum: het Quartair*. Borremans, M.: *Geologie van Vlaanderen*, Gent.

DE GEYTER G. (ed.), *Toelichting bij de tertiairgeologische kaart, kaartblad 37, Tongeren*, Leuven, 2001.

Dondeyne, S., L. Vanierschot, R. Langohr, E. Van Ranst en J. Deckers, 2015: *De grote bodemgroepen van Vlaanderen. Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens World Reference Base*. Departement Leefmilieu, Natuur & Energie.

Online bronnen:

Databank Ondergrond Vlaanderen: <https://dov.vlaanderen.be>

Borgloon, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/121127>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Restant gravenburcht: heuvel en gracht, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/302700>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Rusthuis- en begijnhofkapel, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31766>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Grote Mot, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31800>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Parochiekerk Sint-Odolphus met sacristie en kloostergang, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31816>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

Kanunnikenhuis, op: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/31821>, laatst geraadpleegd op 2 oktober 2017

9. FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering van het projectgebied en de coördinaten op de GRB-kadasterkaart (Geopunt, 2017).....	ii
Figuur 2: Situering van het projectgebied op orthofoto (Geopunt, 2017).....	ii
Figuur 3: Topografische kaart van het gebied met aanduiding van het plangebied (NGI, 2015).	2
Figuur 4 : Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied.	3
Figuur 5 : Projectgebied op Digitaal Hoogtemodel	4
Figuur 6 : Hoogteprofiel doorheen het plangebied in ZO-NW richting.....	4
Figuur 7 : Projectgebied op Digitaal Hoogtemodel met waterlopen	5
Figuur 8 : Projectgebied op traditionele landschappenkaart.....	6
Figuur 9 : Projectgebied op Tertiairgeologische kaart	7
Figuur 10: Uitleg van het type 2 volgens de Quartairgeologische kaart, schaal 1/200.000 (DOV, 2017).	8
Figuur 11 : Projectgebied op Quartairgeologische kaart (1:200 000)	8
Figuur 12 : Projectgebied op Quartairgeologische kaart (1:50 000)	9
Figuur 13 : Projectgebied op Potentiële bodemerosiekaart	10
Figuur 14 : Projectgebied op Potentiële bodemerosiekaart	10
Figuur 15 : Projectgebied op traditionele landschappenkaart (bron: http://www.fabrice-muller.be/liege/histoire/bonnes-villes/borgloon.html)	12
Figuur 16 : Stadhuis van Borgloon, 17 ^{de} eeuw (bron: http://www.oude-postkaarten.com/borgloon.asp)	13
Figuur 17 : Projectgebied op kaart van Ferraris (1777).....	15
Figuur 18 : Projectgebied op Atlas der Buurtwegen (ca. 1840)	16
Figuur 19 : Projectgebied op kaart van Vandermaelen.....	17
Figuur 20 : Sint-Odolphuskerk van Borgloon(bron: http://www.oude-postkaarten.com/borgloon.asp)	20
Figuur 21 : Projectgebied en CAI-locaties op GRB-basiskaart	22
Figuur 22 : Overzichtsplan proefputten met profielen	23
Figuur 23 : Profiel 1, proefput 1	25
Figuur 24 : Profiel 2, proefput 2	25
Figuur 25 : Profiel 3, proefput 3	25
Figuur 26 : Profiel 4, proefput 4	25
Figuur 27 : Overzichtsplan proefsleuven.....	2
Figuur 28 : Overzichtsplan proefsleuven met hoogtes	3
Figuur 29 : Overzichtsfoto sleuf 1	3
Figuur 30 : Detailfoto spoor 1	4
Figuur 31 : Detailfoto spoor 2	4
Figuur 32 : Detailfoto spoor 4	5
Figuur 33 : Detailfoto spoor 6 en 7	5
Figuur 34 : Detailfoto spoor 9	6
Figuur 35 : Detailfoto spoor 11	7
Figuur 36 : Detailfoto spoor 13	7
Figuur 37 : Coupefoto spoor 13	7
Figuur 38 : Detailfoto spoor 14	1
Figuur 39 : Coupefoto spoor 14	1
Figuur 40 : Detailfoto spoor 15	1
Figuur 41 : Overzichtsfoto kijkvenster 2.....	2
Figuur 42 : Detailfoto spoor 15	2
Figuur 43 : Overzichtsfoto werkput 6.....	3
Figuur 44 : Overzichtsfoto werkput 7.....	3

10. SPORENLIJST

Projectcode: 2017F173																																
Lijstonderwerp: Sporenlijst Bilzen – Onze Lieve Vrouwstraat																																
Spoor	Werkput	Vlak	Sector	Vak	Vorm	Aard		Kleur		Textuur	Inclusies			Afmetingen		Bioturbatie	Aflijning	Coupe	Interpretatie	Spoorassociaties		Spoorrelaties			Datering	Herkenningsnummer(s)						Datum
						Homogeen	Heterogeen	Hoofdkleur	Bijkleur		Soort	Grootte	Hoeveelheid	Vlak	Diepte					Hoort bij	Is vervolg van	Jonger dan	Ouder dan	Gelijktijdig met		Foto's	Kaarten	Plannen	Plattegronden	Coupetekeningen	Profieltekeningen	
1	1				rond/ovaal		X	donkergrijs	bruin	leem	HK	klein	weinig	100-120		ja	vaag	NEE	kuil						Post-ME				Sp1			3/10/2017
2	1				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 150		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp2			3/10/2017
3	1				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 160		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp3			3/10/2017
4	1				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 100		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp4			3/10/2017
5	2				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 120		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp5			3/10/2017
6	2				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 110		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp6			3/10/2017
7	2				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 60		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp7			3/10/2017
8	2				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 140		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp8			3/10/2017
9	3				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 120		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp9			3/10/2017
10	3				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 70		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp10			3/10/2017
11	4				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	max 50		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp11			3/10/2017
12	4				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK	klein	matig	Max 190		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp12			3/10/2017
13	4				ovaal		X	donkergrijs	lichtbruin	leem	HK	klein	weinig	60-45	ca. 5	ja	vaag	NEE	kuil						Post-ME				Sp13			3/10/2017
14	4				rond		X	donkergrijs	lichtbruin	leem	HK	klein	weinig	diam 20	ca. 5	ja	vaag	NEE	(paal)kuil						Post-ME				Sp14			3/10/2017
15	4				ovaal	X		Bruin		leem				120-75		nee	scherp	NEE	kuil									Sp15			3/10/2017	
16	5				langwerpig	X		bruingrijs		leem	HK, BK, kalk	klein/matig	weinig	max 80		ja	scherp	NEE	greppel						Post-ME				Sp16			3/10/2017

Projectcode bureauonderzoek: 2017/165

Legenda

- Onderzoeksgebied
 Proefputten
 Sleuven en kijkvensters

Velddata

- recent
 spoor

Borgloon - Stationstraat
Allesporenplan
25/09/2017

Projectcode bureauonderzoek: 2017/165

Legenda

- Onderzoeksgebied
- Proefputten
- Sleuven en kijkvensters

Velddata

- profiel
- recent
- spoor

